

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s): Neergaard, Jens Veibel.; af J. V. Neergaard ; med Anmærkninger af Hertugen af Slesvig-Holsteen-Augustenburg.

Titel | Title: Et par Ord om Danmarks Hesteavl, tildeels med hensyn til Fuldblodshesten, Hesteveddeløb og Training

Udgivet år og sted | Publication time and place: København : Wahl, 1832

Fysiske størrelse | Physical extent: [14], 71 s.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

Neergaard
om Danmarks

Hesteavl

1852

34⁴ - 199.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130016746747

THE

AMERICAN

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

Et par Ord
om
Danmarks Hesteavl;
tildeels med Hensyn
til
Fuldblodhesten, Hesteveddeløb og
Trainering.

Af
Generalfriggscommissair
Dr. J. V. Neergaard.

Med Anmærkninger
af
Hs. Høifyrstelige Durchlauchtighed
Hertugen af Slesvig-Holsteen-
Augustenborg.

Maa trykkes.

I Kjøbenhavns Politiret d. 26de Juli 1832.

Thomsen.

(Denne Paategning gjælder naturligviis ikkun mig. J. B. N.)

Kjøbenhavn 1832.

Trykt paa den Wahlske Boghandels Forlag,
hos C. Græbe & Søn,

Et per 310

am

Sanctae Petri

libere meo scriptis

in

Episcopatus, Petri et

Episcopi

et

Sanctae Petri

Dr. J. W. Meibauer

Dr. J. W. Meibauer

et

Sanctae Petri

Sanctae Petri

Sanctae Petri

Sanctae Petri

Sanctae Petri

Sanctae Petri

Sanctae Petri

Sanctae Petri

Sanctae Petri

Lil

H. S. Excellence

Herr Overkammerherre

A. W. von Hauch,

Dr. Philos., Over-Hofmarsskalk, Overstaldmester, første Medlem af Directionen for Veterinærskolen og Stutterivæsenet, Præsident for det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, Chef for det store Kongelige Bibliothek, ic. ic. ic., Ridder af Elephanten, Storkors af Dannebrog og Dannebrogsmænd.

Die Geschichte

der Stadt

von ...

Dr. Phil. ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...

Deres Excellence, der fra fordums Dage
kjender mig saa nøje, veed Selv bedst, hvor
meget jeg foragter Smiger, og Deres egen
Charakter er altfor ophøiet til ei at væms
mes ved den. De skjønner, som Faa,
Sandheden af min Forsikring, — at oprigtig,
dybt følt, Taknemmelighed for de mig saa dyr-
rebare, saa kraftigen opmuntrende Vidnesbyrd
om den ædle Belvillie, hvormed Deres Excel-
lence i mine Ungdomsdage fremstjyndte mine
Ejners Udvikling og mine Kundskabers Ud-
videlse, eene er min Bevæggrund til at hel-
lige Dem dette lidet Skrift.

I Særdeleshed glæder det mig, at turde
beraabe mig paa Deres hæderfulde Tillid til
min hellige Vrefrygt for Sandhed og Ret,
hvorpaa De ved en vis høitidelig Leilighed
gav mig et uforglemmeligt Beviis. Hvor
ofte og hvor gjerne dvæler jeg ved Mindet

om hine mit Livs lykkelige Dage, da jeg, som Lector ved Veterinairskolen, nød den Ære og Lykke at staae i Embedsforhold til Deres Excellence, og dagligen have Dem, som min ædle Foresatte, til Monster! — Til Fremstriden paa Videnskabernes Bane under Europas berømteste Mandes Veiledning, hvilket jeg skylder Deres Excellences Anbefaling, ansprogedes jeg kraftigen af min høje Belynders Formaninger og Opmuntring. Hvad kunde tillige i denne Anledning mægtigere virke paa den unge Mand, — fordobble hans Anstrenselse for at naae det ham af hans ædle, i hele Europa saa berømmelige navnkundige, Foresatte foreskrevne Maal, end Dennes lysende Exempel, der Selv med Held og Hæder har gjennemvandret Videnskabernes Bane, og der udsaaet en herlig Sæd for Samtid og Fremtid. Med eet Ord: — mit Hjertes inderlig-

ste Trang til at afbetale en ringe Skjerv paa en gammel Gjeld, er ene Grunden, hvi jeg vover, her at nærme mig Deres Excellence. Jeg kan ikke dølge: ofte smertede det mig, at det syntes mig og Flere, som om jeg i de sidste Aar var mistkjendt af min høitagede, for- dumis Belynder, — en af Danmarks Ypperste, der tilforn stedse stjenkede mig og min Estræben sin ærefulde Yndest og sit hæderlige Bifald, ja, — behandlede mig med faderlig Godhed. Ingenlunde har jeg opkastet mig til Ordfører for Danmarks Hesteavl; jeg blev af Mænd, som jeg troede — og endnu troer — ville Statens — men neppe mit — Vel, opfordret til at undersøge denne Gjenstand, og at meddele min Anskuelse; jeg har talet og skrevet om den efter Overbeviisning og med samvittighedsfuld Sandhedskjerlighed, — saaledes som De, høit-

agtede Olding! altid Selv taler og skriver i lignende Tilfælde, og fordum Selv saa ofte i mine yngre Dage indskjerpede mig. Aldrig har jeg, ved at omtale Danmarks Hesteavl, villet fornærme noget Menneske, mindst en af Danmarks berømteste og almeenagtede Mænd, hvis Handlinger Retstfæffenheds umiskjendelige Præg stedsse udmærkede; at ville rane et Blad af den uvisnelige Egekrands, som er flettet om denne Hædersmands Tinding, var ligesaa taabeligt som skændigt. Evertimod har jeg i mit første Skrift om Danmarks Hesteavl gjort mig al mulig Umage, for — saavidt Sagens Natur tillod det — ei at berøre Noget, der paa fjerneste Maade kunde være Bedkommende ubehageligt. Skulde jeg derimod i mine Forsvarsskrifter have viist mindre Moderation, da bør det ikke glemmes, at det var en udæstet Mands Tale, der i de sidste

Nar forfulgtes med de bitterste Krænkelser for sin uegennyttige Virken for Statens Interesse, hvis Talsmand han efter udtrykkelig Opfordring blev.

Jeg slutter med det Ønske, at Deres Excellence, min ædle, fordums Belynder, ville værdige denne min offentlige Taksigelse, — der ikke er Smigerens rørende Virak, men ustrømtet Høiagtelses Offer, — dette lidet Skrift, gunstig Modtagelse, og at dets Indhold ikke maatte findes Deres Bifald aldeles uværdigt. At jeg endog her, hvor mine Anskuelser ikke overalt stemme med Deres Excellences, uden ængstelig Betænkelighed har yttret dem, er netop det umiskjendeligste Beviis paa min ustrømtede, høiagtelsesfulde Tillid til Deres Excellences oplyste Sandhedskjerlighed og ualminnelige Iver for Fædrelandets Larv.

Skulde jeg end være saa uheldig, at

min velmeente Tak og dennes ringe Udtryk —
mit Skrift, — ikke ændses, saa finder jeg dog
Beroligelse i, at have gjort et Skridt, hvor-
til ene min Følelse ledte mig.

Forsynet bevare Deres Excellence i mange
Aar til Fædrelandets og Videnskabernes Hæder!

Med dybeste Erbedighed

J. V. Neergaard.

F o r e r i n d r i n g.

S endeel Aar har jeg havt den Ære, at staae i videnskabelig Brevvexling med Hs. Høifyrstelige Durchlauchtighed Hertugen af Augustenborg, og af Høifstamme modtaget mangt et lærerigt, gavnligt Vink, der har ledet mig videre ved mine Undersøgelser over landoekonomiske og veterinærvidenskabelige Æmner, hvilket jeg taknemmeligen erkjender.

Dette lidet Skrift, som nu forelægges Publicum, tilsendte jeg Hs. Høifyrstelige Durchlauchtighed, inden det blev trykt, med Ønsket om, at det maatte behage Høifstamme at meddele mig Sine Anmærkninger dertil. Først efterat jeg havde modtaget disse, — der bleve skrevne blot for mig, — ansøgte og erholdt jeg den ædle Syrstes Tilladelse til at tilføje mit Skrift samme. En Tilladelse, som jeg saameget hellere benytter, fordi jeg — og vel ikke uden Søje — troer, at Sagen bedst oplyses ved at anføre en saa upartist Kjenders Mening om samme, hvorved den sagkyndige Læser sættes i Stand

IV

til selv at dømme om Anskuelsernes Forskjellighed. Enhver Sandhedens Ven vil lettelig overtøye sig om, at baade Hs. Høifyrstelige Durchlauchtighed og jeg behandle dette fædrelandske Anliggende paa en frimodig og redelig Maade, og at intet som helst personligt Sensyn, men ene og alene reen Interesse for Sagen, anledigede denne gjensidige Meddelelse af tildeels forskjellige Anskuelser.

Denne er den ædle Hertugs Overbeviisning, som den er min. Han har arvet sin forevige — Danmark uforglemmelige — Faders ægte Sands for Videnskabelighed, Hans Mand og Hans blide, herlige Character.

Til Slutning et Par nødvendige Ord.

Den første Anledning til dette lidet Skrift gave nogle Bemærkninger i „Maanedsskrift for Hesteavl og Hestehold, October 1831,“ om mit sidste Skrift: „Sar Præmie-Uddelingen for de bedste Stodhingste hidtil gavnnet Landets Hesteavl o. s. v. 1831.“ — Disse Bemærkninger ere uomtvivleligen nedskrevne i den bedste Sensigt, men grunde sig paa cabenbare Misforstaaelser; jeg har derfor med største Maadehold oplyst og gjendrevet den velmenende Forfatters Vildfarelse. Et høist besynderligt Sammenstød er det, at ogsaa en Anonym (!)

i samme Maanedeskrift (Juni 1832) og i nogle af vore Provindsialblade har paaduttet mig en Paastand og NB. i nysnævnte mit Skrift, som jeg aldeles ikke vedkjender mig, og som jeg aldrig har yttret. Altsaa har jeg ikke paa fjerneste Maade givet Anledning til hiin Anonyms aldeles usande Bestyldning imod mig, „at hiin Paastand“ (som han uden mindste Søje tillægger mig) „er aldeles falsk og ikke grundet paa „praktisk Bekjendtskab med den engelske Hesteavl,“ d. e. at jeg skulde have talet hen i Taaget om Noget, jeg ikke forstaaer.

Æsterdi jeg pag. 6-7 frimodigen har yttret min Mening om den engelske Guldbloedhests og Hesteveddeløbs Indflydelse paa Danmarks Hesteavl, saa agter jeg det ogsaa for min Pligt, uden Tilbageholdenhed, ved denne Leilighed at meddele mine Tanker om den saakaldte „Trainering.“

Saa man med denne Hestens Behandling til Hensigt, at øve dens physiske Kraft fra tidlig Alder, vænne den til høist mulig Anstrængelse af sine Kræfter og ved hensigtsmæssig Kost og Pleje at styrke dens Muskel- og Nervesystem, da holder jeg „Trainering“ — rigtigens udført — for saare hensigtsmæssig, hvilket jeg

VI

ogsaa paa adskillige Steder i mine Skrifter har oplyst. Men tænker man sig ved „Training,“ — som nogle Forfattere beskrive den — en Cur, under hvilken den unge Veddeløbshest, før den skal løbe, indgives purgerende og svæddrivende Midler, for at bortlede dens overflødige Muskel- og Sedtmasse, paa spændes en bred Rem om Baglivet for at skaffe den Taille, brandes i en ung Alder med gloende Jern paa Sæsetledet og Kronen, i Haab om derved at forebygge Spatte og Ringsod o. s. v., — da holder jeg en slyg Behandling for høist skadelig og uhensigtsmæssig, med Hensyn til Hestens fremtidige Udvikling og Brugbarhed.

Frederiksholm i Juli 1832.

J. V. Neergaard.

Det er nu omtrent to Aar siden en af mig meget agtet Mand, uden mindste Anledning fra min Side, udæskede mig — som det synes — til en veterinærvidenskabelig Strid. I en sarcastisk Tone citerede han nemlig i offentlige Blade nogle af mine Ord, som jeg med Hensyn til den engelske Fuldblodhest kort tilforn havde brugt i mit Skrift: „Forsøg til at bestemme, hvorvidt den engelske Fuldblodhest og Hesteveddeløb ere henfigtsmæssige til Hesteavlens Forbedring og Forædling i Danmark ic.“ men vel at mærke i en ganske anden Bemærkelse, end den, som han tillægger dem. Tilfulde erkjender jeg i hiint Skrift Fuldblodhestens Værd i Henseende til vore Hesteracers Forbedring og Forædling, dersom den nemlig vælges af de fuldkomneste, største, bedst proportionerede, kraftfuldste Individuer, frie for væsentlige Arvesfeil, og anvendes til Avl med Sagkundskab og Forsigtighed; men jeg yttrede ogsaa der min Overbeviisning om, at i denne — som i enhver anden — Race findes lyde- og mangelfulde Individuer, som under ingen Omstændigheder bør anvendes til Avl.

I mit Skrift findes altsaa ikke fjerneste, nogenlunde grundet, Anledning til sliq Misforstaaelse.

En saare naturlig Fortørnelse over dette aldeles uforskyldte Udfald imod mig, kunde vel have fristet mangen anden til at gjengjelde efter Fortjeneste; og det saa meget mere, da jeg ikke i mindste Maade havde udæffet det. Det skeete imidlertid ikke, jeg lod det uændset; dengang havde man blot udpeget mine Ord; jeg selv var ikke udtrykkeligen nævnet; jeg behøvede derfor ei at tage Hensyn derpaa.

Nogle Maaneder derefter behagede det atter hiin Forfatter, i et lidet Skrift, at dadle en af mig yttret Mening, som han dog synes ikke tilfulde at have fattet. Han siger nemlig l. c. „Man seer af Dvenstaaende, at Hovedøjemedet neppe kan opnaaes, ved først at frembringe en ny Stamrace af engelske Fuldblodhingster og arabiske Hopper, saaledes som en meget æret dansk Auctor nylig har foreslaaet.“

Denne „Auctor“ er jeg, thi hiin Forfatter henviser i en Note til mit Skrift. — a) Jeg har atter og atter læst det „Dvenstaaende“ med den fordomsfrieste Opmærksomhed, men ikke deri kunnet opdage nogensomhelst Præmissse, der staaer i mindste logiske Forhold til mine Ord, som Slutningsfølge; ligesaa lidet har jeg kunnet udfinde der noget „Hovedøjemed, som neppe kan opnaaes.“ — Hr. Forfatteren mener dog vel ikke, at den engelske Fuldblodhest er den eneste constante Race, constantere end den ægte arabiske, fra hvilken den nedstammer? er det

virkelig hans Mening, da tillades det mig, bestemt at erklære, at denne uhjemlede Slutning neppe grunder sig paa et rigtigt Begreb om Race i Almindelighed, og om den arabiske og engelske Fuldblodrace i Særdeleshed. Meer — dog ikkun tilsyneladende — Grund havde man havt til at rette mig, fordi jeg i hiint Skrift har foreslaaet, at vælge østerlandske Hopper og engelske Fuldblodhingster, istedetfor østerlandske Hingster og engelske Fuldblodhopper; thi nogle af Englands erfarenste Landmænd, der have beskæftiget sig meget med Husdyrenes Opdræt, paastode jo, at Afkommen vorder disproportioneret, naar Handyr, som ere uforholdsmæssig store mod Hundyrene, parres sammen, (sandsynligviis, fordi det efter Faderen, i Henseende til Størrelse, muligen disponerede Foster, da mangler i Moderens Legeme tilstrækkelig Næring til sin Udvikling). Men i Henseende til Hesteopdræt og Hesteforædling vil man i England jo ogsaa have erfaret, at Afkommen lykkes bedre, naar Hoppen er af østerlandske Race og Hingsten af engelske Fuldblodrace, — skjøndt Handyret her er størst, — end naar det modsatte er Tilfældet. Paa denne Erfaring, — hvilken udtrykkelig er anført i mit Skrift, — grunder dette mit Forslag sig, thi Erfarenhed er vel her, som i Almindelighed den bedste Læremester; forudsat, at man forstaaer, rigtigheden at føre sig den til Nytte.

Ei heller denne gang tog jeg til Gjemmæle, thi jeg holdt mig forvisset om, at min Modpart blev ledet af de

bedste Hensigter, og at ikkun Misforstaaelse havde anlediget hans Paastand; denne er desuden af den Beskaffenhed, at den ikke kan have nogen væsentlig Indflydelse paa de til vor Hesteavl's Forbedring og Forædling valgte Forholdsregler.

Men da Hr. Forfatteren nu tredie Gang atter — uanlediget — og vistnok uanmodet — er fremtraadt med nogle meer velmeente end heldige „Bemærkninger“ i „Maanedsskriftet for Hesteavl og Hestehold“, om mit Skrift: „Har Præmieuddelingen for de bedste Stodheste hidtil gavnet Landets Hesteavl o. s. v.“, i hvilke jeg er nævnet og ligesom udpeget til at staa aabenbar Skrifte, — bigte for Andres formeentlige Synder, — og i det Hele tillagt Uttringer og Meninger, som netop ere mine aldeles modsatte, hvilket næsten enhver Side i mit Skrift paa det soleklareste beviser, — saa troer jeg, med Hensyn til alt dette, at jeg nu skylder min Vederpart — mig selv — ja endog Landets Hesteavl, at ophylse Wildfarelser, der vistnok grunder sig paa Misforstaaelse. Jeg skal bestræbe mig for at iagttage saa meget Maadehold, og at fatte mig saa kort, som Sagens Beskaffenhed tillader. Men Sandhed bør jeg sige, ikke for at dadle, endnu mindre for at fornærme en Mand, for hvis gode Hensigt jeg nærer uskromtet Agtelse, og hvis høist hæderværdige Familie jeg skylder saa mange behagelige Timer.

Under min Gjendrivelse af hine Bemærkninger imod mine Uttringer, tillader jeg mig, ved passende Leilighed, at tilføje Iagttagelser, grundede paa mange-

aarig Erfaring; jeg haaber derved at udstrøe enkelte Sædekorn, der muligen kunde spire og bære Frugt, naar de falde i god Jord.

Strax i Begyndelsen af sine Bemærkninger gjør min Antagonist sig skyldig i tvende aabenbare Bildfarelser; han siger nemlig i de første tre Linier: „at han tager sig den Frihed, at sende Udgi-
„verne af hiint Maanedsskrift nogle Bemærkninger,
„over Generalkrigscommissair Neergaards sidst udkomne
„Skrift om Gavnligheden af Præmieudbe-
„ling o. s. v.

Mit Skrift handler ingenlunde om Præmieudbe-
lingens „Gavnlighed,“ men tværtimod netop om
dens Skadelighed, og denne har jeg, næsten
paa ethvert Blad, med Tydelighed og Frimodighed om-
talt og faktisk beviist at finde Sted, i det mindste i
Sjælland og paa Derne, Møen, Falster og
Lolland.

Umiddelbart derefter „fornøjer det“ min Critiker
af hiint mit Skrift at see, at jeg nu meer er „stemt
for Guldblod og Beddeløb end for o. s. v.“

Atter en Bildfarelse, som jeg bør oplyse; thi var
jeg virkelig en saadan Vendekeabe, der i Dag yttrede
Mening om en Gjenstand, hvormed jeg i nogle Decen-
nier har beskæftiget mig, og i Morgen forandrede den,
fortjente mine „Evner og mine Meninger“ da vel
„den Tillid og Autoritet“ som han behager at til-
lægge dem? Nei, — aldrig har jeg, — og aldrig skal
jeg, — hverken for Menneskegunst eller af Menneske-

frygt, snoe mig fra mine Ord eller ske Dpoffreller for min Dverbeviisning. Jeg har ikke skiftet Dverbeviisning; jeg har tydeligen udtalt den i mine Skrifter, — nyligen i det meest læste af vore offentlige Blade, i Statstidenden; — den er bleven end fastere; her vil jeg i en Sammenhæng hvor dette egentligst hører hen, korteligen gjentage den. Jeg erkjender nemlig — ligesom jeg stedse har erkjendt — den engelske Fuldblodhests Værd til vore Hesteracers Forbedring og Forædling, dog vel at mærke, — ikkun dersom den til dette Djemeed vælges og anvendes med Skjønsonhed og Omhu: naar ikke blot tages Hensyn til dens hurtige Løb, men tillige nøje paasees, at dens Bygning er veldannet, stærk og lydefri, dens Bevægelse regelmæssig, kraftfuld og udholdende, kort — at baade dens aandige og physiske Beskaffenhed svarer til de forskjellige Brug, der fordres af Hesten i Almindelighed; — fremdeles at den passer til de Hesteracer, med hvilke den skal parres, og at Afkommen med Hensyn til dens ejendommelige Raceegenskaber hensigtsmæssigen opdrættes *).

*) Neppe vilde det være hensigtsmæssigt, at den engelske Fuldblodhests Afkom røgttes og pleies paa samme Maade, „som Thy- Mors- og Sallingbohestens.“

Hvad Hesteveddeløb angaaer, da har jeg ogsaa om det tydeligen i mine Skrifter yttret min Mening; og denne var, og er endnu uforanderlig følgende: At det, foretaget paa en hensigtsmæssig Maade, ordnet og udført med Forstand og stadigt Hensyn paa Landets Localitet o. s. v., vil eialene vorde en sand Kraftmaaler til at udforske Hestens Energie, Udholdenhed og meer eller mindre ædle Beskaffenhed, men desuden vække Interesse for Hesteavl hos Mange, der forvare ligegyldige for den, og derved mægtigen bidrage til dens Fremme.

Disse ere mine Anskuelser; denne er min Mening, og saadanne have hine og denne stedse været det med Hensyn til Fuldblodhestens og Hesteveddeløbs Indflydelse paa Landets Hesteavl.

Men efterdi der gives braadne Kar i alle Lande, ligesom og ubeføjede Dommere i alle Videnskabsfag, saa finder jeg mig ved denne Leilighed, ifølge hiin Opfordring, anlediget til at tilføje: at dersom Nogen, der holder den engelske Fuldblodhest i Almindelighed for et non plus ultra af dyrisk Fuldkommenhed, skulde faae i Sinde, formedelst eensidig Anskuelse, Uvidenhed, Uforsigtighed, Skjodesløshed, eller formedelst Paradoxie, at anbefale til vor Hesteavls Forbedring og Forædling, flige i offentlige Blade omtalte „stivhalsede, fiintbenede, spattede, eng hovede, krøblige Styltegjengere,“ —

Udskubet af den engelske Guldblobrace, — der stundom paraderer paa Hovedstadens Gader i kostbar Smykke, med eller uden Rytter, — da ile de danske Hesteracer, paa de Steder, hvor man tillader sig sliq Daarskab, snart deres totale Undergang imøde. — Dette tilføjer jeg, fordi jeg holder det for Ord i rette Tid. Dog, — dersom Hs. Høifyrstl. Durchlauchtighed Hertugen af Augustenborg, der med ualmindelig Erfaring forbinder saa grundig Indsigt i Stutterivæsenet, og andre i Faget kyndige Mænd vedblive at Hjenke Danmarks Hesteavl Dpmærksomhed, ville sliqe Misgreb neppe finde Sted.

Dernæst skriver min Critiker til sine egentlige Bemærkninger i Anledning af mit Skrift. „Tre Dele“ — siger han — „er han ikke ganske enig med mig.“ Jeg kan imidlertid troste mig med, thi jeg kan og skal bevise det, at den ene „Deel“ aldeles ikke vedkommer mig, men en af Danmarks Hædersmænd, med hvem man formodentlig ikke fandt det passende at indlade sig i literair Kamp. I de tvende andre „Dele“ af hans „Bemærkninger“ finde ligeledes paa-faldende Misforstaaelse Sted, hvorved en Mening er raderet ind i mine Ord, som de ingenlunde udtrykke, og som jeg aldeles ikke vedkjender eller bør vedkjende mig som min, hvilket jeg Punktviis skal oplyse og bevise. Thi, siden vort Mellemværende nu engang er kommet til Afgjørelse, troer jeg det rigtigst, at faae en reen Afregning.

„Først“ siger min Critiker, „Kan han ikke være enig med mig deri, at jeg pag. 24 vil frembringe en uædel Stamrace, Arbeidsrace, en Art Karrehesterace.“

En aabenbar Misforstaaelse af mine Ord! Ingenlunde har jeg Pag. 24 i mit citerede Skrift eller paa nogetsomhelst andet Sted sagt: „at jeg vilde frembringe en uædel Stamrace, en Art Karreheste;“ men jeg har l. c. med utvetydige Ord sagt: „at man i Danmark bør, efter mit Tykke, lægge Bind paa tvende Stamracer, nemlig en fuldkommen ædel, som forskaffes udenlands (thi vi eje den ikke selv), og en uædel, dygtig Arbeidsrace (ikke Karrehesterace!!!) som findes hos os selv (altsaa ikke behøver at frembringes af mig!!) fornemmelig i Sjælland, hvilken bør opdrættes efter samme Hovedprinciper, som jeg umiddelbart foran det i mit Skrift anførte Sted har angivet ved Fuldblodhesten, d. e. ved hensigtsmæssig Parring, Røgtning, Dressur og hele øvrige Behandling, bibringes en, efter deres Bestemmelse hos os, end fuldkomnere Legemsbygning og aandig Natur.“ Saaledes lyde mine Ord, og de indeholde jo aabenbart det modsatte Begreb, som min Critiker lægger ind i dem og som ingen fornuftig Hermeneutik kan hjemle. Det skjønnes altsaa tydeligen af mit Skrift l. c.,“ at jeg aldeles ikke vil frembringe“ i Danmark en uædel Stamrace, en gemeen Karrehesterace, for derved at forbedre og forædle vore Hesteracer, men at jeg derimod i hiint

mit Skrift ytrer den Mening, at man i Danmark bør beslutte sig paa, at erholde udenlands fra en reen og ægte Fuldblodrace, som i vort Land kunde, ligesom Englands Fuldblodhest, der nedstammer fra østerlandske Racer, localiseres, acclimatiseres, naturaliseres, og i det Hele ved hensigtsmæssigt Valg af Tillægsdyr, passende Røgtning, Dresfur og hele øvrige Behandling omsider frembringe hos os selv Spiren til de fuldkomneste, ædleste og bedste Fuldblodracers, meer passende til vor Hesteavl og til vort Brug, end naar de ideligen hentes udenlands. H. S. Høifstl. Durchlauchtighed Hertugen af Augustenborg har jo i denne Henseende gjort en saare hæderlig Begyndelse, hvoraf man allerede sporer den herligste Virkning. b) Jeg mener tillige l. c., at vi ikke bør unddrage en eller anden af vore nationale Racer, vore bedste jydsk Racer f. Ex. Thy- Mors- og Sallingbo-Hesten — der forudm med Begjærlighed er søgt udenlands — passende Dpmærksomhed, men at vi endog, foruden hiin ædle Stamrace, bør vælge den, som en national Stamrace; thi denne vilde upaatvivleligen yde baade Danmark og andre Lande dygtige, ja fortrinlige, Arbejdsheste, naar Racen, som jeg har foreslaaet, steds med tilbørlig Sagkundskab og Omhyggelighed vorder forbedret i sig selv: ved hensigtsmæssig Parring, Opdrætning o. s. v. bibragt den størst mulige Fuldkommenhed, som den kan modtage, hvilket siden skal vorde afhandlet og oplyst.

En saadan fortrinlig Nationalrace vilde ikke alene have stort Værd hos os selv, men ogsaa for Udlændinger, der ene i Danmark kunde erholde den; og den vilde yde Landet en betydelig Indtægt, betydeligere end et mislykket Blandingsproduct, som neppe finder Uffætning udenfor Danmark.

Foruden disse tvende Stamracer formener jeg i mit Skrift l. e., at Danmark bør beslutte sig paa at „frembringe“ af de bedste Landracer, parrede med fortrinlige Fuldblodhingster, et tredje Hesteslag, nemlig et forædlet Blandingsflag *) liig Englands berømte Jagthesterace; og at ved Frembringelsen af dette burde nøje paasees og sørges for, at det erholdt en Legemsform og Landsbeskaffenhed, der svarer til dets forskjellige Bestemmelse, nemlig til Kjøre- Ride- og Cavallerie-Brug.

At jeg har foreslaaet en saakaldet „ædel“ Arbejdsrace til Landets anden Stamrace, er, fordi vi ikke eje nogen „ædel“ Nationalrace, der kunde bruges som Stamrace; og ethvert Land bør, efter min Overbeviisning lægge Vind paa enkelte Nationalracer af alle Husdyr; deels fordi slige fædrelandske Racer, med Hensyn til Landets Localitet, Folkets Nationalaand, dets Skikke og Bedtægter o. s. v., i Almindelighed lettere og hurtigere hibringes en eller anden attraaet Fuldkommenhed, der

*) Dette eksisterer endnu ikke og maatte altsaa „frembringes!!“

gjør dem fortrinligere flikkede til deres særegne Bestemmelse i Landet, end de fremmede Racer; og deels fordi hine, naar de ere hvad de bør være, fornemmeligen vilde vorde søgte af Ublændingen, der ikke selv ejer lignende Racer. Desuden betragter jeg ingenlunde en hver, saakaldet „uædle“ Race med samme Ringagt, som Mange gjøre det; thi den finder ikke Medhold i Praxis. c) Hr. Proprietair Conradsen i Sjælland har f. Ex. et Hestetillæg efter hans bekjendte Hingst, der ikke savner Kjøbere selv i Sjælland, og sælges til højere Priser end de jydsk Landracer i Ulminde-
lighed, fordi det udmærker sig ved en smukkere Form, og kan altsaa afgive Luxusheste.

d) Min Critiker mener derimod, at en eneste Stamrace, nemlig den ædle Fuldblodrace, er tilstrækkelig til alle vore forskjellige Hesteracers og Hesteflags Forbedring og Forædling. — Men, det til-
lades mig at spørge, hvorfra skal Danmark strax, — uden Hensyn til den høist betydelige Capital, som dertil vilde medgaae — erholde saamange fortrinlige Fuldblodhingster, som behøvedes, dersom Landets hele Hestavl med dem skulde forbedres og forædles? sagkyndige Mænd i og uden for Danmark, udsendte til England for at indkjøbe Fuldblodhingster, have jo saare vanskeligen kunnet tilveiebringe enkelte flige Individuer, der nogenlunde svarede til deres Ønske og Reisesens Hensigt; sandsynligviis fordi Englænderne høist ugjerne stille sig ved de bedste Individuer af Fuldblodracen, og i alt Fald, ikkun til enorme Priser. Fra H. S. H. f. f. t.

Durchlaughtighed Hertugen af Augustenborgs berømte Fuldblodstutterie kan Danmark vel sikkest erholde fortrinlige Fuldblodhingster, men disse ere naturligviis, dersom Forbedringen og Forædlingen skal strække sig til alle Landets Hesteracer og Hesteslag, langt fra ikke tilstrækkelige til en sliq Forædling i Holsteen, end mindre i hele Danmark. Dg ingenlunde kan Landmanden, i Særdeleshed „Thye- Mors- og Sallingboen“ være tjent med at hans Hesteracer vorde blandede og forqvælede med hiint i offentlige Blade omtalte Fuldblodsudstød, som England stundum udsender af Landet, muligén, for ei at faae sine egne Hesteracer dermed fordærvede. Desuden er det indlysende, at mange andre Lande, som interessere sig ligesaa meget for Hesteavlén som Danmark, — dersom man ene med engelske Fuldblodracér, fortrinligen kunde ophjælpe et heelt Lands Hesteavl — ogsaa vilde tyé til England, for at erholde udmærkede Fuldblodhingster til deres forffjellige Hesteracers Forbedring og Forædling. Men, hvorledes skalde England kunne tilvejebringe alle disse? End ikke Englands hele Fuldblodsrace vilde i saa Fald være tilstrækkelig til at remontere Europa. Følgerne heraf bleve sandsynligviis, at man strax i Begyndelsen maatte nøjes med mange maadelige Fuldblodhingster og endog omsider formedelst Mangel paa disse ophøre med en sliq Forædling — der neppe kunde kaldes Forbedring — efterat man havde opoffret Landets constante Nationalracér, og i disses Sted „frembragt“ Blandingsracér,

som efter min Vederparts Mening endog „aldrig kunne vorde constante, men maatte bestandig opfriskes eller vedligeholdes for medelst Fuldblod.“

Jeg har imidlertid ingenlunde, som min Modstander paastaar, foreslaaet, at Thy- Mors- og Sallingboeheste, burde „udelukkes fra al Forædling,“ eller at man burde „forbyde“ deres Ejere at holde Fuldblodhingster. Mine Ord i hiint Skrift herom ere pag. 27 følgende: „Jungenlunde bør vi forsømme, at skjenke vore egne Nationalracer tilhørlig Dpmærksomhed; forbedre vi nogle af vore bedste Bognracer (f. Ex. Thy- Mors- og Sallingboeracen) i sig selv, uden Blanding med fremmed Blod, da ville vi paa denne Maade snart erholde nationale Arbeidsracer, der i enhver Henseende kunde maale sig med Englands colossalske Karrehest, ja endog i flere Henseender mærkeligen overgaae denne o. s. v.“ Disse Ord indeholde ingenlunde Begrebet om en Udelukkelse eller om et Forbud for Thy- Mors- og Sallingboen i at forædle deres Hesteracer, eller at holde Fuldblodhingster, og end mindre, at en saadan Udelukkelse og et saadant Forbud skulde strække sig til alle Thy- Mors- og Sallingboeheste.

Desuden bør jeg ved denne Leilighed gjøre opmærksom paa, at det neppe er muligt, ene ved et omhyggeligt Valg af Stambyr o: Forældre, stadigen og med Sikkerhed at forplante Fuldblodhingstens fortrinlige Egenskaber til Af-

Kommen, men at man, med Hensyn til sliq Forbedring og Forædling, absolut tillige bør tage Hensyn paa adskillige andre ydre Omstændigheder, for at grunde fæste hine Egenheder. Thi endskjøndt Fosteret vel, baade i aandig og legemlig Henseende, udvikles i Moderens Legeme efter en bestemt Retning, som den formende Livskraft (s: Productet af det Hødeste i Organismen, af Hjernen og Nervesystemet) har erholdt fra Forældrene, ligesom Plantens Livskraft fra Sædekornet, saa kan det dog ikke negtes, — thi Erfarenhed har stadfæstet det gjennem alle Dyreclasser, selv hos Mennesket, hvis aandige Natur dog hæver det meest over de ydre Indvirkninger, — at Klima, Jordbund, Dressur, især Fødemidler, have en mægtig Indflydelse paa det unge Dyr's aandige og legemlige Organisme. Bekjendt er det ogsaa, at de Fødemidler, der indeholde mange vandagtige Dele, f. Ex. Sidsbundsgræs, Sidsbundsgræs, Kartofler o. s. v., der let indgaae Forbindelse med Sten eller Suurstoffen i Legemet, hvorved dette berøves hiin, yde fornemmeligen Legemet og dets enkelte Organer Omfang, men kun liden Energie og indre Kraft; og at andre Næringsmidler f. Ex. meel- og sukkerstofrige Sædarter s: Hvede, Rug, Byg, Havre o. s. v. virke derimod mere intensivt og bidrage især til at give Legemets enkelte Organer: Muskler, Sener, Nerver, Knokler o. s. v. Fasthed, Gediegenhed og Energie, saa at man næsten kan sige, at det dyriske Legem er et Product af Fødemidlerne, modificeret især af Varme og Lys. Hvo

kjender ikke den holstenske Marskræce, hvis løse, svampige Organisme, brede, plumpe Hove og flau Temperament fornemmelig er en Folge af dens voluminøse vandholdige Føde, hvoraf Fostret indtil Dyrets fulde Modenhed udvikles? bringes en ædel Fuldblodhingst og Fuldblodhoppe til en siid og fugtig Marskegn: opdrættes der deres Afkom, da vil denne upaatviveligen efter flere Generationer udarte: vorde Stamracen ulig, omsider erholde adskillige nye Race-Særegenheder i Henseende til Legemsform, Temperament, Bevægelse o. s. v., fordi dens intensivt kraftigt nærende Føde, dens særegne Røgt, Dressur o. s. v., som igjennem Aarhundreder have virket paa dens Livskraft, Blodmasse, fremvirket dens karakteristiske, aandedige og legemlige Beskaffenhed, nu er aldeles forandret ved Afkommen. Udvælges steds af den degenererede Afkom de Individuer til Avl og parres de sammen, som især udmærke sig ved eenslig Sjels- og Legemsbeskaffenhed, da ville disse, naar de tillige nyde eensartet Røgt, Dressur og hele Behandling, omsider grundlægge en ny Race, hvis forandrede Typus uomtviveligen gaaer i Arv til Afkommen. Den persiske og den tyrkiske Hest, der begge nedstamme fra den arabiske, have Tid efter anden erholdt en fra denne forskjellige Legemsform, der vistnok i Særdeleshed er en Folge af deres saftligere, meer extensivt nærende, Græsning; — Hesten fra Barbariet, som ogsaa nedstammer fra den ædle arabiske, afviger mindre fra denne i Henseende til Størrelse og ydre Form, end den

perfiske og tyrkiske, sandsynligviis fordi begge hines Fode er temmelig eensartet. Den spanske Hest, — som efter en Tradition, der holdes for paalidelig, nedstammer fra den arabiske og den barbariske, der bleve indførte og udbredte i Landet, da det var under arabisk Herredømme*), — er jo begge disse saare ulig, baade i Henseende til Vædelighed, Størrelse, ydre Form og Temperament, hvilken Udartelse useilbarligen er anlediget af forskjellig Føde, Røgtning, Dressur o. s. v. Men alle hine Afarter have jo omsider erholdt et constant Racepræg, der med Sikkerhed forplanter sig fra Forældrene til Afkommen, og kunne altsaa, ifølge Talebrugen, som er grundet paa et rigtigt Begreb, med Føje kaldes „Racer.“

Slige ydre Indflydelser skylde ei alene de forskjellige Dyr: men ogsaa Mennekeracer deres Oprindelse. Blot ved en flygtig Sammenligning mellem de plante- og kjødædende Dyr, opdages strax en væsentlig Forskjellighed, saavel i Henseende til Legeme som Aand, der vissest tildeels hidrører fra den forskjellige Føde, som begge Classer nyde: hine udmærke sig i Almindelighed ved en større og plumpere Legemsbygning, der upaatvivseligen tildeels er en Følge af deres grovere, voluminøse Planteføde; Kjødædernes have et vildt, heftigt, fiendskt, grusomt Naturel, og

*) Man paastaer, at der endnu findes Levninger af et Stutterie i Cordova, oprettet af Chalifen Abderhaman.

tørste uophørligen efter Blod; *Planteæderne* ere derimod rolige, godmodige, selskabelige; hvor de komme hen finde de ogsaa i Almindelighed deres Maaltid be-
redt; *Rjødæderne* maae derimod først anskaffe, og dernæst anrette det. Hvilken paafaldende *Indflydelse* andre mindre betydelige udvortes *Indtryk* have paa *Dyrorganismens* formende *Livskraft*, beviser blandt andet den vilde *Hestes* store, massive *Hoved*, der sandsyn-
ligen tildeels hidrører fra den større *Blodmasse*, som nedstrømmer til det bestandig nedbøjede *Hoved* af det i vilde *Tilstand* stedse græssende *Dyr*, end til *Hovedet* af den tamme *Hest*, som fortærer *Føden* ogsaa med opreist *Hals* og *Hoved*.

Er det uomtvivleligt, at enhver *Races* karakteristiske *ydre Form* og *indre Aandsbeskaffenhed* ikkun for-
saavidt ere virkelig constante og gaae i *Arv* til *Ufkom-*
men, som *Elima*, *Røgtning*, *Dressur*, især *Fødemid-*
ler, ere nogenlunde overeenstemmende med de *oprin-*
delige, der bidrage til *Racens* ejendommelige *Typus*, — eller med andre *Orb*, at det *dyriske Legems*
Form, *Størrelse* og *Aandsbeskaffenhed*, beroe ikke alene paa den i *Urstoffene* nedlagte *Typus*, men ogsaa paa *Legemets* *ydre* og *indre Organers* *Beskaffenhed* og *Virksomhed*, paa den *ydre Naturs* *Indflydelse* paa det, og paa de *Stoffe*, som optages i *Legemet*, til dets *Ud-*
vikling, *Ernæring* og *Bedligholdelse*; — er dette, siger jeg, udenfor al *Tvivl*, da er det vel ogsaa rimeligt, at det neppe vilde føre til det heldigste *Resultat*, *strax*
at *parre Thye-* *Mors-* og *Callingbohesten* med *engelske*

Fuldbloedingster), hvis Røgtning og hele Behandling ere hines modstridende. Desuden er jo selv den engelske Fuldbloedhests fortrinlige Bessaffenhed især en Følge af den særegne Opdrætningsmaade, Dressur o. s. v. Det er altsaa, ifølge Begrebet om Uarsag og Virkning, soleklart, at, naar disse forandres og ophøre, da forsvinder ogsaa hiin lidt efter lidt.

Kan min Critiker raade Bod paa alt Ovenanførte, og dernæst forskaffe Thyse-Morse- og Sallingboen fortrinlige Fuldbloedhingster der udmærke sig ved Størrelse, Kraftfylde, føre, stærke Ledemøder, sunde, velconstruerede Hove*), passende Brystdybde og Krydsvidde o. s. v.), en Bygning, som ubetinget egner sig for hine Racen, der skulle anvendes som Trækdyr, — da vilde jeg endog indrømme sliG Forædlings Gavnlighed. Men at ville strax, uden at tage Hensyn paa Ovenanførte, blande den ægte Thyse-Morse- og Sallingboerace med almindelige Fuldbloedhingster, der fattes hiin kraftfulde Bygning, for at erholde en stærk vel-

*) Denne Deel stienkes i Almindelighed langtfra ikke saa megen Opmærksomhed, som den burde; er end Hesten i det Hele nok saa velbygget, men har svage Hove og indknebne Dragter, da vorder den snart ved Brugen krøblig og omsider aldeles ubrugelig.

dannet Arbeidsrace, er ligesaa besynderligt, som om man, ved at forbinde en Circassierinde med en Esquimoer, vilde frembringe en fjen Menneskerace.

Dog maa jeg oprigtigen tilstaae, at jeg ifølge mine Anskuelser, der ingenlunde grunde sig paa een sidig Theorie, men paa mangeaarig omhyggeligen samlet Erfaring, paa min practiske Virken for Fæavl, og ifølge det Kjendskab, jeg har til de Love, som den dyriske Natur i Almindelighed følger under sine organiske Processer, — og disse bør enhver forstandig Mand respectere, — ingenlunde ynder en pludselig Blanding af saa høist forskjellige Racer, som den engelske Fuldblodhest, og den oprindelige grove, massive Thyemors- og Sallingbohest g); thi Erfaring har lært mig — og mange Flere end mig, — at sliq heterogen Blanding af Husdyr i Almindelighed, og af vore Hesteracer i Særdeleshed, om den end nu og da giver et tilfredsstillende Resultat, dog sædvanligen yder en disproportioneret, ofte ufrugtbar Afkom; og at man ikke kan stole paa, at de bedre Individuers ejendommelige Racepræg altid forplanter sig til Ungelen. Jeg har selv nylig paa en Reise i Sylland seet sliq disproportioneret Afkom h), falden efter engelske Hingste og jydsk Hopper, der sandsynligviis i Henseende til Formen ikke have passet til hinanden *). Selv i Eng-

*) En ikke mindre skadelig Indfyndelse har sliq i enhver Henseende aldeles uhenfigtemæssig Krydsning havt paa Syllands fortrinligste Dvæg racer; disse ere

Land tilstaaer man jo, at der ikke har viist sig noget heldigt Resultat ved at blande Fuldblodheste med Landets Karreheste i). Og det feiler dog ikke, at den speculerende Englænder, med Hensyn til de Fordele, som Landet i Almindelighed og enkelte Undersaatter i Særdeleshed drage af Fuldblodhesten, vistnok gjerne vil indrømme den alle mulige Fortrin.

Man bør ved enhver gavnlig Sagttagelse og Opdagelse vogte sig for at skride til Yderligheder i at lovprise hiin og denne, thi derved faaer Modpartiet — der ofte har sine individuelle Grunde, hvorfor det ikke ynder sligt, — Baaben imod den; hvor mangen interessant og gavnrig Opdagelse, der i Begyndelsen vakte en hoi Grad af Opmærksomhed og lovede herlige Følger, er ikke efter nogen Tids Forløb undertrykt og omsider aldeles glemt, fordi den tillagdes en altfor vidt omfattende Bærd, som den ei kunde hævde!

i de bedste Egne, f. Ex. i Thyeland, formedelst Blanding med fremmede Tyre, saa udartede, degenererede, at man neppe i et heelt Sogn kan finde en eneste ægte, veldannet Thyboko. Ophører man ikke med dette saa u hensigtsmæssige Blandingsystem i Henseende til vore jydskt Dvægracer, tænker man ikke alvorligen paa at ophjælpe disse Nationalracer, da vil det snart være forbi med Jyllands i Udlandet saa meget berømte Dvægracer. Alene til M e k l e n b o r g opkjøbes endnu aarligen i Jylland 2,000 til 3,000 ægte jydskt Dvier, som ingenlunde maa være af Blandingsgodset.

Det Princip, som min Critiker antager i Henseende til Thy- Mors- og Sallingbohestens Forædling, er jo netop et af Hovedprinciperne i den saakaldte Buffonske Krydsningstheoriek); som vel i mange Aar er fulgt næsten i hele Europa med Hensyn til dets Hesteavl, men som nu er aldeles forkastet; — om hvilken Baron Biel, den engelske Fuldblodhests ivrigste Forsvarer, i sit Skrift: „Einiges über edle Pferde u. s. w.“ siger: „den Skade er uberegnelig, „som denne (Buffons) vrange (tolle) Hypothese har „forvoldet i Hesteavlen.“

Jeg haaber nu, saavel ved denne Leilighed, som ogsaa i hiint mit Skrift, tilfulde at have oplyst og beviist, at det baade med Hensyn til Statens Tarv i Almindelighed og vor Hesteavls Fremme i Særdeleshed vilde være hensigtsmæssigt, at vedligeholde og fuldkommengjøre, foruden en ædel og forædlet Race, en ægte Nationalrace; thi denne vilde upaatvivleligen til visse Slags Brug have stort umiddelbart Værd for os selv, og desuden, formedelst dens Affætning til Udlandet, vorde en betydelig Indtægtskilde for Danmark, — uden forud at have voldet det Udgifter til fremmede Hingsters Anskaffelse, — naar den med tilbørlig Sagkundskab og Interesse stadigen blev forbedret i sig selv efter rigtige Principer, som jeg deels i mine andre Skrifter har meddeelt, og deels her, dog blot i Almindelighed, end mere skal udvikle.

For at fremvirke en sli^g N a t i o n a l r a c e f o r-
 b e d r i n g , b ø r m a n o m h y g g e l i g e n u d s ø g e i s e l v e
 R a c e n , d e I n d i v i d u e r a f b e g g e K j ø n t i l U b l , o g p a r v e
 d e m s a m m e n , s o m i s æ r u d m æ r k e s i g v e d e n
 e l l e r a n d e n f o r t r i n l i g E g e n s k a b , s . E r . e n e m i -
 n e n t L e g e m s s t ø r r e l s e ; m e g e n o g u d -
 h o l d e n d e M u s k e l k r a f t ; b e t y d e l i g F r u g t -
 b a r h e d ; s æ r d e l e s A r t e e v n e : E v n e t i l a t
 m e d d e l e A f k o m m e n s i n e f o r t r i n l i g e E g e n s k a b e r ; e n
 s m u k L e g e m s f o r m o . s . v . 1) ; t h i E r f a r e n h e d l æ -
 r e r , a t s l i g e , — s t u n d o m e n d o g t i l f æ l d i g e — E g e n -
 s k a b e r e r e a r v e l i g e o g v o r d e o m s i d e r c o n s t a n t e
 R a c e p r æ g ; n a a r d e t i l l i g e k l o g e l i g e n u n d e r s t y t t e s
 h o s A f k o m m e n v e d p a s s e n d e F ø d e , N ø g t n i n g ,
 D r e s s u r o . s . v . , d e r s t e m m e o v e r e e n s m e d d e n
 R e t n i n g , s o m N a t u r e n — e n d o g f o r m e d e l s t h i i n U d -
 s k e j e l s e f r a s i n s æ d v a n l i g e N o r m — a n t y d e r . N e t o p
 p a a d e n n e M a a d e e r d e t j o , a t d e n b e r ø m t e L a n d o e c o -
 n o m B a c k w e l l h a v d e s k a f f e t s i g e n n æ s t e n v i d u n -
 d e r l i g M a g t o v e r d e t d y r i s k e L e g e m s D a n n e l s e , i a t
 k u n n e f r e m b r i n g e R a c e r , t i l h v i l k e t s o m h e l s t B r u g , h a n
 ø n s k e d e . K u n b ø r m a n l i g e s a a o m h y g g e l i g e n v o g t e s i g
 f o r s l i g e — o m e n d b l o t t i l f æ l d i g e — L y d e r . V e l
 k a n d e t i n g e n l u n d e d r a g e s i T v i v o l , a t d i s s e s i d s t e i A -
 m i n d e l i g h e d i k k e a r t e p a a A f k o m m e n ; m e n d o g
 h ø n d e r d e t u n d e r t i d e n , a t D y r m e d e t e l l e r a n -
 d e t a f s t u m p e t L e m , f r e m b r i n g e U n g e r m e d l i g n e n d e
 U r e g e l m æ s s i g h e d i L e g e m s b y g n i n g , s . E r . a t H u n d e
 m e d a f s t u m p e d e H a l e r f ø d e f o r t h a l e d e H v a l p e . T h a e r

omtaler i *Möglinsche Annalen* X Bind 1822, S. 154, en Ko, som i sit 3die Aar formedelst en Forboldning mistede det venstre Horn, hvilken siden fødte til forskjellige Tider 3 Kalve, der ogsaa vare hornløse paa venstre Side. Thær opkaster det Spørgsmaal, om ikke de forthornebe Dvægracer i forskjellige Lande skulde en lignende konstig Hornamputation deres korte ufuldkomne Horn? Man vil jo ogsaa enkelte Gange have iagttaget, at Fødeborn ere fødte med en ualmindeelig kort Forhud (*præputium*).

At en betydelig Legemsstørrelse vel kan fremmes ved at yde det unge Dyr, under Væxten, rundelig og kraftig Næring, veed Enhver, der har beskæftiget sig med at opdrætte Husdyr, men at den ogsaa, ligesom andre aandige og legemlige Egenheder, kan vorde arvelig og høre til Racens ejendommelige Præg, skjøndt den fra Begyndelsen er et Product af Konsten: af særegne ydre Indflydelser, herpaa gives mange Exempler blandt *Mennesker* og *Dyr*: *Patagonierne* og *Negerne* ved *Senegal* o. s. v. udmærke sig ved en betydelig Legemsstørrelse, der gaaer i Arv til Børnene; — *Frederik Wilhelm den 1ste* af *Preussens* store *Gardere*, som han søgte paa mange Maader og fra alle Kanter at erholde, kostede Landet mange Penge, indtil han faldt paa at gifte sine *Gardeskæmper* med høje *Fruentimmer*, og derved selv forskaffede sig en stor *Nationalrace* til sin Livvag. Hvo har ikke hørt tale om den colossalfke *Karrehest* og andre lignende store *Dvæg-*

Faare- og Svineracer i England, som især ere frembragte ved *Konsten*, nemlig ved omhyggeligen og stadigen at vælge af de største Racer de største Individer af begge Kjøen til Avl, parre dem sammen, og give Afkommen en til den attraaede Legemsstørrelse passende rundelig Næring og hensigtsmæssig Røgtning? Selv den engelske Fuldblodhestes paafaldende Størrelse er jo frembragt ved menneskelig Flid. Høist vigtigt er det, naar man ved *Konsten* vil skaffe Racerne en betydelig Legemsstørrelse, at man tillige omhyggelig søger at bringe dem Førlighed og Fyldighed, især Brystdybde og Krydsvidde, uden hvilken Bygning store Racer snarere røbe Svaghed end Styrke: meget høje Menninger ere sjældent stærke og udholdende, fordi de som oftest ere smalbrystede, enghostede, tyndbenede og have stundom svage Lunger, maadelige Fordøjelsesredskaber, og i det Hele et svagt Muskelsystem. Det samme er ogsaa Tilfældet med de fleste af vore store Hesteracer; hvilket er Grunden, hvorfor Mange vrage store Heste.

Det fortjener at mærkes i Henseende til den betydelige Størrelse, der er en Race ejendommelig, at denne allerede i første Generation aftager, naar Afkommen under Væksten savner tilstrækkelig og passende Føde; men ydes Afkommen af sliq degenereret stor Race igjen rundelig Føde, da erholder den ofte den Racen særegne Størrelse. Heraf lader det sig forklare, hvorfor stundom store Føl falde efter smaa Heste.

Mærkeligt er det ogsaa, at de ædleste Racers, saavel blandt Menneffene som Dyrene, ere oprindelige smaa; den caucasiske Mennefserace, som indbefatter de skønneste Mennefker, der have givet Modeller til en Apollo fra Belvedere og den mediciske Venus, er liden. Ogsaa den ædle arabiske Hest og det stinuldede spanske Faar udmærke sig ved ubetydelig Legemstørrelse.

At Dyrenes usynlige Muskelkraft, som især kan udfindes og afmaales ved Hesteveddeløb og Veddekjørsel, er arvelig, lærer daglig Erfaring: det er bekjendt, at den Circassiske og Kalmukiske Hesteraaces, ligesom ogsaa andre Racers, betydelige Muskelkraft og Udholdenhed gaaer i Arv til Afkommen; om den første fortæller den russiske General Benningsen i sit Skrift, „Ueber die leichte Cavallerie:“ at den er saa overordentlig, at Heste af denne Race kunne tilbagelægge over 100 Mile i 3 Dage, og som Bæviis paa den kalmukiske Hestes næsten utroligen vedholdende Kraft, siges, at den i 24 Timer kan, uden at fodres paa Touren, løbe 50 tydske Mile. — Ogsaa adskillige Mennefkesfamilier udmærke sig ved megen Muskelkraft, der forplantes til Børnene: Churfyrst August den 2den af Sachsen, bekjendt for sin uhyre Styrke, avlede med Grevinde Rönigsmarken Søn (Moritz, Marschal von Sachsen) der var ligesaa legemskraftig som Faderen.

Besvnderligt er det, at de højere aandige Egenskaber langtfra ikke saa sikkert gaae i Arv fra Forældre til Afkom, som de physiske; hvormange Børn

arve, ligesom Rang og Formue, et smukt Ansigt, en skøn Legemsform efter Forældrene, men ikke en Gnist af deres Aand!

Hvad Afkommens fremtidige Styrke og Udholdenhed angaaer, da agter jeg det for høist vigtigt, om ellers denne og hiin skal opnaae den størst mulige Grad af Fuldkommenhed, ikke at anvende Hingsten eller Hoppen til Avl, førend de ere fuldvoorne, deres hele Organisme er aldeles udviklet, og at man indtil den Tid, saavidt muligt, fjerner fra dem enhver Anledning, hvorved deres Parrelyst pirres og vækkes. At den Materie, hvoraf Avlestoffen frembringes i Handyr ets Kjøndele, meget bidrager til dette Kraft og Energie, naar den forbliver i Legemet, og optages i hele Organismen, det stadfæste mange Kjendsgjerninger: det ufrugtbare Muldyr*) udmærker sig i Almindelighed ved større Styrke, Udholdenhed, og ved en højere Levealder, end dets Forældre, Hoppen og Eselshingsten, der ere frugtba-

*) Dette Dyr fortjener større Opmærksomhed end det i Almindelighed tænkes; thi foruden ovennævnte dets fortrinlige Egenskaber udmærker det sig ogsaa ved en høj Grad af Noisomhed, saavel i Henseende til Fødens Dvantitet som Dvalitet; maadeligt Hø, blandet med Tidsler, der vrages af Hesten, æder det efter fuldendt Arbejde, med Begjerlighed; derimod fordrer det klart og godt Vand. Som Trækdyr kan indvendes imod det, at det gaaer et kortere og langsommere Skridt end Hesten.

re; og saalænge det unge, ei endnu fuldvorne, Moderdyr er beskæftiget med at udvikle og danne sin egen Organisme af den af Fødemidlerne tilberedte Næringsfast, kan det umuligen yde Fosteret fornøden Næringsstof og Virksomhed; saavel dette, som Moderen, maa derfor absolut savne fornøden Næring; ingen af dem kan altsaa opnaae en fuldkommen Udvikling. Enhver, som har beskæftiget sig med Tillæg af Husdyr, veed visseligen, at den første Yngel af unge, ei aldeles fuldvorne, Dyr er i Almindelighed liden og svag, og vrages derfor sædvanlig som Tillægsgdyr; den erfarne Jæger forkaster ogsaa som oftest den første Yngel af Jagthunden. Lignende Jagttager harves i Henseende til Mennesket; det første Barn af meget unge Forældre er som oftest svagt; sjelden yder den meget unge Amme i en blomstrende Alder, hvor feed, fyldig og rødmosfet hun end er, BARNET den bedste og rigeligste Patte, thi den meste Næringsstof, som optages i hendes Legeme, anvendes til dets Underholdning og Udvikling; den ældre sunde Amme, hvis Organisme er aldeles udviklet, affondrer i Almindelighed baade meer og bedre Patte end hiin. Skulde end det unge ei aldeles fuldvorne Moderdyr, ifølge Udskilliges Erfaring, visere vorde befrugtet o: drægtig, end det ældre, saa har dette dog useilbarligen en større Indflydelse paa Fosterets aandige og legemlige Natur, end hiint, saa at man altsaa sikkrere kan stole paa, at Moderens ejendommelige Præg forplantes til Afkommen. Først henimod Midtaldren opnaae saavel

Han= som Hundyret den fuldkomneſte Ablekraft og Av= ledygtighed.

Skjøndt den ved Parringsacten frembragte Spire til det unge Dyr ſkylder ſaavel F a d e r e n ſom M o d e r e n ſin ſæregne aandige og legemlige Organisationsform, ſynes Erfaring dog at ſtaadfæſte, at den af Forældrene, hvis Livskraft under P a r r i n g s a c t e n iſær prædominerer, fornemmelig a r t e r paa Afkommen: den fyrige, ædle Hæſt meddeler i Almindelighed meer end den gemene Hæſt Afkommen ſit ejendommelige Præg; den meer energiſke og parrelyſtne Hingſt har ſom ofteſt større Indflydelse paa Afkommens Aands= og Legemsbeſtaffenhed end Hoppen, forudſat, at begge ere af eenſlig Race, og ikke andre Aarſager have mindſket Hingſtens Parrelyſt og Parrevne. Det er altsaa ei alene den ene af Forældrenes positive, men ogſaa den andens negative Livskraft, ſom under Parringsacten bidrager til, at hiins ejendommelige Præg iſær nedarves til Afkommen.

Heraf lader det ſig ogſaa forklare, at naar en fyrig, energiſk, velbygget Hingſt eller Hoppe, af megen Livskraft, parres med en ſlau, phlegmatiſk, ildedannet Hoppe eller Hingſt af ringe Livskraft, de endog ſtundom avle gode Føl, thi diſſe arte da iſær efter den af Forældrene, ſom har en o v e r v æ g t i g L i v s k r a f t, der prædominerer under Parringsacten. Have begge Forældrene derimod l i g e G r a d af Livskraft, da arter Afkommen ſandſynlig meeſt efter M o d e r e n; thi denne har den største Indflydelse paa Af=

kommens første Udvikling, saasom Fosteret efter Undfangelsen ene uddannes i hendes Legeme, og ernæres der af hendes Safter. Undertiden hænder det ogsaa, at begge Forældrenes karakteristiske Typus er ligesom sammenflettet i ethvert af Afkommens enkelte Partier, saa at dens hele Legemsbygning og Landsbeskaffenhed er en Mellemting af begge Forældrenes, og det er umuligt at bestemme efter hvilken af disse den meest er artet. Hos Mennesket er sli­ g Sammensmeltning temmelig hyppig; den anlediger stundom, at Nogle paastaae, at Barnet ligner Faderen, Andre, at het ligner Moderen; hos Dyrene er den meget sjeldnere, og indskrænker sig der fornemmelig til Løden. Paasaldende er det, at ingen Deel af det dyriske Legeme er underkastet flere Forandringer ved Domesticeringen end Dyrenes Lød; dette er især i Dine faldende ved vore Husfugle.

Ofte indtræffer det ogsaa, at Yngelen hverken ligner Fader eller Moder, men at hiins Afkom derimod vorder disse 3: Bedsteforældrene liig; og omvendt: at Afkommen af en ædel og gemeen Race undertiden i første Generation modtager det ædle Dyr's hele karakteristiske Præg, hvilket igjen forsvinder i flere af de følgende Generationer.

Ogsaa er det mærkeligt, at Afkommen sjeldnere hos Dyrene end hos Menneskene arter i et Aar efter Faderen, i et andet efter Moderen; Grunden hertil ligger sandsynligviis fornemmelig i Forældrenes individuelle Sindsstemning under Coitus, der hos Men-

nesket meer er udsat for Forandring, formedelst de mange flere forskjellige Indtryk, der virke paa dettes end paa Dyrenes Aand. Hvilken paafaldende Indflydelse Forældrenes øjeblikkelige Gemtshedsbeskaffenhed under Parringsacten har paa Afkommen, derpaa haves mange Exempler saavel blandt Menneffene som Dyrene: Børn avlede af Forældre, som under Coitus vare drukne, ere efter paalidelig Sagttagelse stundom bleve sjantede. Denne Erfaring var det maaskee, der anledigede Spartanerne til ved et Lovbud at forbyde Mændene at løse Konernes Belte i Drukkenskab, og Perserne til at paalægge Brudgommen ikkun at nyde et saare tarveligt Maaltid af Frugt, førend han traadte ind i Brudeværelset. — Hvo veed ikke, at et eller andet pludseligt og uformodet Indtryk paa den svangre Moder (Menneske eller Dyr) har Indflydelse paa Fosteret; Malebranche omtaler en Moder, der under Svangerskabet saae en Forbrøderste raddrækkes, som fødte et Barn med stykrede Knokler; jeg har selv engang seet i Leipzig hos en omreisende Taskespiller en Hund, som havde en Gevært i Panden, dannet som en Svinetryne; Ejereren fortalte, at Moderen, medens hun var drægtig med hiin Hund, blev forskrækket af en glubf Grisefo, der beed den i Panden. — Usandsynligt er det ikke, at flige pludselige Indtryk paa den svangre eller drægtige Moders Indbildningskraft stundom kan have Indflydelse paa Fosteret; men at dette indtræffer saa hyp=

pigt, som Mange paastaar, er ikke sandsynligt, thi den halve Verden maatte da være udsmykket med Svine-tryner, Rattephysiognomier, Rottchaler o. s. v.

At en stor Frugtbarhed blandt Dyrene — som blandt Menneskene — ligeledes er arvelig, og altsaa fortjener Dpmærksomhed, naar Dyret egner sig til Avl, veed enhver, der har befattet sig med Fævelen *).

Høist sandsynligt er det, at de forskjellige Mars-tider have en betydelig Indflydelse paa Dyrenes Avlelyst og Avledygtighed, thi de fleste Dyr have deres bestemte Brunsttid: Mars-tid, paa hvilken deres Avledelse ere fortrinligen pirrelige og kraftfulde. Ubentvivl hidrører denne periodiske Virksomhed, der ikke blot indskrænker sig til Avledelsen, men ogsaa yttres sig i andre Organer, især fra Livskraften, som i visse Perioder, f. Ex. i Brunsttiden, ligesom concentrerer sig i hine Organer og sætte disse i største Virksomhed. Med Hensyn hertil forekommer det mig sandsynligt, at den ejendommelige Typus, hos Hingsten, som hos Hoppen, fikkrest gaaer i Arv til Afkommen, naar Bedæknings-

*) Den berømte tydske Accoucheur D s i a n d e r anfører i sin: „Handbuch der Entbindungskunst u. s. w.“ en Mængde Exempler paa sliq arvelig Frugtbarhed blandt Menneskene, af hvilke jeg her blot vil anføre eet, nemlig en Kone, der i 11 Barselsenge fødte 32 Børn, og selv var født i en Fjirlingsfødsel af en Moder, som havde bragt 38 Børn til Verden.

acten fleer i de Maaneder, da Hesten især er brunstig, nemlig i April, Mai og Juni; ligesom ogsaa, at Frugtbarheden vorder større, naar Bedækningen indtræffer i disse Maaneder, end naar den foretages i Vintermaanederne; dette er saa meget sandsynligere, da Erfaring har lært, at en stærk Kulde er ligesaa skadelig for Befrugtningen, som en stærk Hede; hyppigst er Befrugtningen blandt Menneſker, efter Dr. Bailly *), i de sydlige Lande om Foraaret og Vinteren, og i de nordlige om Foraaret.

Man har i fordums Tider meget beſkjæftiget sig med at ville udgrunde, om Aarsagen til Kjønſforſkjellighed finder Sted under Coitus o: Befrugtningsøjeblikket, eller om den hidrører fra en ſæregen Beſkaſſenhed af Arolemmernerne, og i denne Anledning opſtillet en Mængde pudſeerlige Meninger og Theorier, ſom her ikke have deres Sted. — S p r e n g e l omtaler i: „Neue Entdeckungen im ganzen Umfange der Pflanzenkunde 1822, S. 34“ nogle høiſt intereſſante Forſøg af M a u z med Planter, ſ. Ex. H a m p e n, der ſynes at bevise, at Kjønſforſkjelligheden hos diſſe beſtemmes af y d r e Aarsager. Han fandt nemlig, at H a n p l a n t e n udviklede ſig af Frøet i et tørt, ſandigt, lidet gjødet Jordſmon, hvis Beliggenhed var i Solſiden, og at derimod et fugtigt, stærkt gjødet Jordſ-

*) Annales des sciences natur. 1825. IV. pag. 27.

mon, ikkun udsat for svage Solstraaler, er *Sunplante*ns Udvikling gunstigt. Strækker denne Sagttagelse sig til hele Planteriget, da kan man af Dyreorganismens Analogie med Planteorganismen maaskee udbrage den Slutning, at Dyrenes Kjønsforskjellighed ikke vorder umiddelbart ved Befrugtningen, men siden ved udvortes Omstændigheder, bestemt. I Begyndelsen af Embryotilstanden er jo ogsaa Kjønsdelenes Forskjellighed umærkelig.

For at bibringe hin *Nationalrace* en skjønnere Form, behøver man blot med Sagskundskab og Skjønnsomhed at udvælge i selve Racen de Individuer af begge Kjøns til Stamdyr, som især udmærke sig i denne Henseende; thi sli — endog blot tilfældig — Skjønhed, sli Ufvigelse af Naturen fra den vanlige Form, vorder omsider arvelig og grundlagt i Racen, som ejendommeligt Præg; Englands bedste Industrieracer af forskjellige Husdyr slyde jo tildeels tilfældige Fuldkommenheder mange af deres fortrinligste Egenheder; man har nemlig ei alene ved Tillægsdyrenes Valg noiagtigen taget Hensyn paa hine Fuldkommenheder, men desuden under Opdrætningen omhyggeligen søgt at udvikle dem, og paa denne Maade Tid efter anden frembragt ved Konsten næsten vidunderlige Racer, der aldeles svare til deres Hensigter. Sa jeg er endog overbeviist om, at man, ved at give Hingsten og den drægtige Moderhoppe, samt Ufkommen indtil den er fuldvoren, og siden stedse,

passende intensiv, kraftig, nærende Føde, og i det Hele yde saavel hine som denne en hensigtsmæssig Røgtning og Behandling, omsider vil, til en vis Grad, mærkeligen ligesom forædle m) en saadan Nationalrace d. e. bibringe den adskillige legemlige og aandige Egenheder, som karakterisere den ædle Hest, f. Ex. haarde, faste Muskler og Sener, en finere Hud og Haarvæxt, meer Livskraft o. s. v.; thi Hestens ædle Besskaffenhed i Almindelighed, er jo frembragt ved Cultur o: ved Indflydelsen af Clima, Jordbund, Røgt, Pleie, Parring, Dressur o. s. v., den er altsaa Resultatet af physisk og aandig Opdragelse. Enhver Hesterace, selv den ædlest (den arabiske) er jo et sandt Kunstproduct, der skulder menneskelig Flid og andre ydre Omstændigheder sin Ejendommelighed: Dyrets aandige og legemlige Charakter beroer jo især paa Nervernes større eller mindre Virkelighed, denne er igjen en Folge af Nervernes større eller mindre Gesdigenhed, og den er atter af Clima, Røgtning, Dressur, især af Fødemidlernes Besskaffenhed o: Qvantitet og Qvalitet, som ydes Dyret, medens det udvikles; Hestens ædle Besskaffenhed forudsætter altsaa en forædlet vegetabilsk Næring. Naar Thye-Mors- og Sallingbohestens aandige og legemlige Organisation paa denne Maade efterhaanden er gjort skikket til en højere Forædling, — naar Thye-Mors- og Sallingboerne selv have erfaret, at deres Heste kunne opdrættes paa en hensigtsmæssigere Maade

end den nærværende, og faaet Tillid til en flig forandret Opdrætningsmaade, da er det vistnok den rigtigste Tid at forkorte Veien til deres Hesteracers Forædling, — at krydse dem med kostbare engelske Fuldblodheste, og da vil flig betydelig Bekostning visselig svare Regning. Naturen gjør i Almindelighed ikke Spring, og taaler dem ikke gjerne; enhver Forbedring og Forædling, physisk eller moralsk, skeer sikkest gra-deviis.

hvad jeg har anført til Fordeel for en *Nationalhesterace*, grunder sig ingenslunde paa blot Theorie, udgrublet ved Studerebordet; nei det er Productet af mangeaarig Erfaring og Sagttagelse: i flere Decennier har Husdyrenes Opdræt været min kjæreste Syssel; jeg har tilbragt megen Tid ved nogle af Europas berømteste Stutterier (ogsaa ved det Kongelige Frederiksborgske) for der at samle Erfaringer, og deraf at kunne uddrage Resultater. Det er bekjendt, at jeg i nogle Aar under Krigen selv har opdrættet et ikke ubetydeligt Hestetillæg af forskjellige Racer, der vandt Sagkyndiges Bifald; jeg ophørte dermed, fordi det umuligt kunde svare Regning for Landmanden, at tillægge Heste i det Store, paa en Tid da Kornpriserne i Danmark havde naaet en overordentlig Høide; og som Uformuende tillod min Kasse mig ikke, at gjøre betydelig Opoffrelse for at nære min Lyst. Jeg høitagter *Erfaring*, og har længe vidst, at den blotte Theorie uden hiin, gjelder lidet eller intet i de fleste menneskelige Virkekredse og Haandteringer; ja at

e n e Theorien stundom endog har misledet de klogeste Mænd og voldet ubodelig Skade i de Fag, hvori de virkede. En engelsk Landmand (Backwell) opdagede det Falske og høist Skadelige i den saakaldte Krydsningsstheorie, der i adskillige Snesse Aar blev hyldet næsten i alle Lande, og skulder een af Europas skarpsindigste og berømteste Naturforskere (Buffon) sin Tilværelse. Hiin simple practiske Landmand kom saaledes Sandheden paa Spor, medens en af de aandrigste Naturforskere lod sig selv blænde, og vildledte Mange med sig. — — Men jeg veed ogsaa, at man uden Theorie, ikke kan bringe Orden og Sammenhæng i sin Erfaring, danne af den et System o: et sammenhængende Heelt; jeg har derfor ei heller forsømt, at dyrke ethvert Videnskabsfag, der staaer i fjerneste Forbindelse med min Hovedvidenskab.

Af Ovenanførte er det, haaber jeg, indlysende, at Landets Hesteavl ikkun kan lykkes og fremmes, naar den styres af sagkyndige, praktiske Mænd, og styttes paa rigtige Grundsætninger, samlede ved lang, omhyggelig, fordomsfri, prøvet Erfaring. I hvilken høi Grad en, engang almindeligen forudfattet, falsk Anskuelse af en Ting, kan beherske og vildlede endog Forstandige, beviser hiin Krydsningsstheorie, der i saa mange Aar blev fulgt næsten i hele Europa, og fandt Tilhængere blandt de indsigtsfuldste Mænd *) i Stutteri-

*) Den i Stutterifaget saare kyndige Fugger lod sig dog ikke blænde af hiin Theorie; i hans „Gestutbuch“

faget, skjøndt den har lebet til de daarligste Resultater, og skjøndt man tydeligen har seet, at paa de Steder, hvor den ikke blev fulgt, f. Ex. i Arabien, og selv i England, har Hesteavlens gjort de heldigste Fremskridt *).

Selv blandt Menneffene har Lovgiveren vist ikke, (ifølge Krydsningstheorien) forbudet Egteskab blandt Nærbeslægtede, for at forekomme Udartning, men det er rimeligviis skeet af religiøse og politiske Grunde, for at forebygge Sædernes Fordærvelse, tidlig Udsvævelse o. s. v. og befordre en Udbredelse og Ombytning af Ideer, hvorved den menneskelige Cultur stiger. De kæmpestore Cananiter var det

udgivet af Bollstein, siger han: „Man kann die Erzeugung eines edlen Pferdeschlages erwarten, wenn die jüngerer Stuten von demselben Beschäler belegt werden, von denen es die Alten werden.“ Men man ændrede desværre dengang i dette Tilfælde ikke hans Tale.

*) Chateaufieux omtaler i sine Breve om Italien, oversatte paa Tydsk af Hirzel 1821, B. I, S. 194, en fortrinlig Hesterace, som den romerske Familie Borgheze ejede, og, formedelsi sin udmærkede Skjønhed, tjente Kunstneren Guido Reni (født 1575) som Model, da han malede Hestene for sin berømte Auroras Vogn. Endnu i Aaret 1791, altsaa omtrent 200 Aar tidligere, saae Chateaufieux, at Kunstnerne i Rom betjente sig af den Borgheziske Hesterace til Model, men da han i Aaret 1813 atter indtraf i Rom, var denne Race formedelsi Krydsning aldeles udartet.

jo, som Moses især anklagede for Blodskam og Familiegiftermaal *). Den for sin Skjønhed, aandige og legemlige Kraft, berømte Cleopatra nedstammer jo ogsaa fra en Slægt, i hvilken Ugteskaber blandt Sødsfænde gjennem Aarhundreder fandt Sted.

Efter denne Digression tillades det mig at vende tilbage til Hovedgjenstanden for denne Undersøgelse.

„For det andet“ kan den ærede Herr Critiker „ikke være enig med mig deri, at jeg vil gjøre en Bastardrace af Landracen og Fuldblod constant.“

Dette har jeg aldrig sagt; mine Ord lyde derimod i mit Skrift l. c. pag. 28-29 bogstaveligen saaledes: „at Afkommen af vore bedste Landracer, der ikke forud vare forqvælede ved Krydsning, parrede med fortrinlige Fuldblohdingster, burde stedse forædles med ægte Fuldblohdeste indtil den havde opnaaet den attraaede Fuldkommenhed og Racen var bleven saa constant som mulig.“ Dette sidste Ord indeholder endog en tilsyneladende Tvivl om Racens Bestandighed. — Dog kan jeg ikke negte, at jeg virkelig nærer nogen Tvivl — skjøndt jeg aldrig før har yttret den — „mod Gyldigheden af den Erfaring,“ som man beraaber sig paa for at tale derimod, at en Bastardrace af Landrace og Fuldblodrace kan vorde constant n); thi jeg indseer sandeligen ingen Grund, hvorfor en sliq Mellemrace, frembragt af en

*) Michaelis Abhandlung von den Ehegesetzen des Moses u. s. w. zweite Auflage 1768. S. 158.

engeft Fuldbloedhest og en ægte ublandet Land-
 race, ikke ligesaavel kan vorde constant, som enhver
 anden Mellemrace, frembragt af alle andre Husdyr-
 racer, ja endog af andre Hesteracer. Den engelske
 Fuldbloedhest, som min ærede Herr Critiker synes at
 ansee for den constanteste af alle Hesteracer, er jo net-
 op selv en Mellemrace, der skulder, efter historisk Be-
 retning, arabiske, barbariske, tyrkiske Racer, — efter
 Nogles Mening tillige engelske Nationalracer, — sin
 Tilværelse. Var det virkelig Tilfældet at den engelske
 Fuldbloedhingst, parret med ægte Landracer, ikke kunde
 producere en constant Mellemrace da var dens
 Værd, naar den skulde anvendes til vore Hesteracers
 Forbedring og Forædling, efter min Formening, be-
 tydeligen formindsket. — Men for at frembringe
 en sli­g constant Mellemrace af særdeles Godhed og
 Brugbarhed, er det nødvendigt, at man dertil ikke
 alene vælger fortrinlige Fuldbloedhing-
 ster, men ogsaa gode Stamdyr af ægte
 Landracer, der ikke forud ere forqvælede ved
 Krydsning. Desuden udfordres hos Bedkommende,
 der skulle eller ville i denne Henseende lede Danmarks
 Hesteavl til — sand — ikke fingeret — Forbedring
 og Forædling, en høi Grad af Sagkundskab og Erfar-
 ring i at anvende hiin og denne, hvis Hensigten af de-
 res Virken skulde opnaaes, og vorde gavnlig for
 Staten; og netop med Hensyn til hiin Overbeviis-
 ning, siger jeg ogsaa i mit Skrift l. c. udtrykkelig:
 „at Afkommen af en sli­g Mellemrace, burde steds
 forædles med ægte Fuldbloedheste, indtil den havde op-

naaet den attraaede Fuldkommenhed og Racen var bleven saa constant som mulig, thi ellers kan man ikke stole paa, at Forældrenes gode Egenskaber forplante sig til Søllene, men den forædlede Race vil snart udarte.“

Noget besynderligt forekommer det mig ogsaa, at den ærede Herr Critiker strax efter, i samme Passus selv „antager det som muligt, at en slig Bastardrace kan vedligeholdes ved rigtig Behandling o.“ Dette synes at være en *contradictio in adjecto*; hvilken forstandig Mand vilde vel raade til at forbedre og forædle vore Husdyr, naar de ikke bleve „rigtigen behandlede;“ enhver Forbedring og Forædling af hvilken som helst Dyrerace, vilde snart tabe sig, og omsider forsvinde naar de forædlede Individuer bleve urigtigen behandlede, thi baade hiin og denne er jo tildeels Productet af Behandlingen 3: Røgt, Pleje, Dressur o. s. v.

End ikke mindre besynderligt er det, at min Hr. Critiker ved samme Leilighed siger, „at naar en slig Mellemrace formedelst urigtig Behandling har tabt sig 3: er udartet, da kan den igjen opfriskes eller vedligeholdes formedelst Halvblod.“ Man bør vissest ikke bruge „Halvblodhesten“ til igjen at opfriske en forædlet Race, der formedelst „urigtig Behandling“ har tabt sig; men man bør vælge ublandede, ædle Fuldblodheste; thi de uædle Egenskaber, som hiin besidder, nedarte ligesaavel til Afkommen, som de ædle; desuden forplantes med mindre Energie Halvblodhestens ædle Egenskaber til Ungelen end den fuldkommen ædles, idet

de ædle Egenskaber hos hiin ere ligesom b u n d n e af de uædle, og det Hele vorder ikkun et Flikkerie.

Vi komme nu til den ærede Hr. Critikers tredje og sidste Bemærkning, i hvilken der paasiges mig, at jeg i mit Skrift l. c. anseer „Beddekjørsel for at være en ligesaa god Prøve som Bedderidt, og deri kan han heller ikke være enig med mig.“

Jeg har a l d r i g hverken meent eller sagt, at jeg anseer Beddekjørsel for at være en ligesaa paalidelig Prøve, som Bedderidt, hvorom enhver ligeledes kan overtøde sig, der vil gjøre sig den Ueilighed at læse i mit Skrift Pag. 11-12, der fra Ord til andet lyder saaledes: „Bisfeligen vilde Hesteveddeløb og Beddekjørsel i Danmark ligesom i England kraftigen bidrage til Hesteavlens Forbedring og Forædling, dersom de indrettes og styres saaledes, at de ei alene vorde en sand og fuldkommen Kraftmaaler til at undersøge Hestens Energie, Udholdenbed og ædle Bessaffenbed, men at de tillige anledige en Folkeseft“ ic. — Selv af Ordforbindelsen, da jeg nævner Hesteveddeløb før Beddekjørsel, skjønes, at jeg indrommer Hesteveddeløb, som Kraftmaaler betragtet, Fortrinet for Beddekjørsel. Dette er saa meget mere i Dine faldende, da jeg strax efter i Noten Pag. 12 gjør opmærksom paa særegne Mangler og Feil, der let kunne indtræffe ved Beddekjørsel.

De Grunde, som man anfører til Fordeel for Hesteveddeløb ere især følgende: 1) „Hiin Prøve (Beddekjørsel) er meget omstændeligere.“ — Vil man det-

med tilkjendegive, at den er udførligere, nøiagtigere, da indrømmer man den jo Fortrin for Bedderidt; skulle Ordene derimod udtrykke den Mening, at Beddekjørsel forudsætter flere Omstændigheder, Besskaffenheder, Bilkaar, da behøver man jo blot at tage Hensyn paa disse, for at udfinde det Rette og Sande. 2) „Der kunne ikke ved Beddekjørsel concurrere saa mange ad Gangen.“ — Kunne de Beddekjørende ikke kjøre alle paa eengang, saa kunne de jo kjøre 2 Gange; desto mere morer det Tilskuerne. 3) „En Græsbund bliver snart opkjørt.“ — Hvorfor skulle de Beddekjørende kjøre paa en løs Græsbund? 4) „En haard Bei skader Hesten, især dens Fodder.“ — Den Hest, der ikke kan udholde, eengang om Naret at løbe en halv Snees Minuter paa en haard Bei, fortjener neppe at føres paa Beddeløbsbanen; at den løbende Hest paa en haard Bei især tager Skade paa Fodderne — dersom nogen Deel beskadiges — er begribeligt; beskadiges den især paa Næsen, da hjælpe Gud Rytteren. 5) „At Beddekjørsel beforder det hasplende Fodskifte.“ — „Hvorledes Beddekjørsel, formedelst hvilken man søger at bringe den trækkende Hest til at vinde det størst mulige Jordsmon, kan befordre et hasplende Fodskifte, der netop af alle Hestens Bevægelser er den mindst jordvindende, indseer jeg ikke. 6) „At Hesten ved Beddekjørsel kommer meer paa Fordelen; en desuden almindelig Feil hos vore Heste.“ — Bliver Hesten under Bedderidt „meer“ paa Vagdelen, da vil den neppe gjøre Lykke paa Beddeløbsbanen. Fornemmelig holder min Hr. Critiker ikke „Bed-

bedkjørsel for en saa paalidelig Prøve, som Bedderidt, fordi Rytteren fra Midten af Hesten, ved Hjælp af Dverktroppen, Schenkler, Sporer, Pidsk og Toiler m. m. meget mere har det i sin Magt, at faae Hesten til at vise sine Kræfter end Kudskén, der sidder i en Afstand fra Hesten, og kun kan komme den til Hjælp med Pidskén." — Den Hest der behøver saa mange slige Pirringsmidler, for at tilskyndes til at vise sin Kraft, er neppe af saa fortrinlig Beskaffenhed, at den fortjener at ændses, i jdet mindste ikke til Brug ved Hesteavlén.

Efterat jeg har erklæret at jeg ikke grunder min Mening om Beddekjørsels og Bedderidts gjensidige Gavnlighed, som Kraftmaaler til at vurdere Hestens Dygtighed, paa nysnævnte Grunde, er det min Pligt at meddele, fra hvilken Synspunkt jeg betragter denne Gjenstand.

Hestens Kraft kan efter min Formening prøves og skjømmes i en tredobbelt Henseende, nemlig: 1) i Henseende til Dyrets Hurtighed til at løbe, uden at bære nogen Byrde; 2) i Henseende til dets Evne at trække en Last; og 3) i Henseende til dets Evne at bære en Last p). — Under Hestens hurtige Løb, uden at besværes af nogen Byrde, er det fornemmelig i Benenes Muskler og Sener at Dyrets Livskraft ligesom concentrerer sig, og som altsaa især udøve og bevise deres Kraft. Naar Hesten derimod trækker en svær Last, da er det ei alene Benenes Sener og Muskler, men fornemmelig Bringens, Bovenes,

Krydssets og Lændens Muskler, der ere fortrinligen virksomme. Bærer Hesten derimod en Byrde, da anstrænges end meer alle Legemet's ydre Muskler og Sener. Skal den trækkende eller bærende Hest løbe med Byrden, da maae tillige Benenes Muskler og Sener udøve megen Kraft. Heste ved løb og Beddekjørsel, retteligen og hensigtsmæssigen anstillede, kunne altsaa worde sikke Kraftmaalere til at ubfinde Hestens virkelige Styrke og Energie. — Af Ovenansførte er det tillige indlysende, at Heste ved løb, naar nemlig den løbende Hest tillige bærer en tung Byrde, er en fuldkomnere Kraftmaaler til at ubfinde Dyrets Styrke i Almindelighed, end Beddekjørsel; thi i første Tilfælde er en større Deel af Dyrets Muskelsystem virksommere end i det sidste. Dog kan det ikke negtes, at Beddekjørsel ogsaa er en paalidelig Kraftmaaler til at ubfinde Trækhestens sande Styrke i at trække; ligesaa lidet, at en god Trækhest fuldt vel kan være en maadelig Løber; men det kan ikke heller negtes, at den, dersom den tillige er hurtigløbende, da er end kraftfuldere.

Den ærede Hr. Critiker slutter sine 3 Bemærkninger angaaende mit Skrift, med en Beretning om „Beddekjørslen i Viborg s. N.,“ der er mig aldeles uvedkommende.

Jeg slutter med følgende Erklæring, som jeg har ladet indrykke i Statstidenden No. 59 d. N.

„Til det ærede Publikum.“

„Med stor Overraskelse har jeg erfaret, at visse

Personer, tilskyndte af de uværdigste Bevæggrunde, have bristet sig til, usandsfærdigen, ja endog deres Overbeviisning til Trods, paa højere Steder, med hvislende Bagvaskelse, at beføre mig som den, der misbilliger „den engelske Fuldblodhest og Hesteveddeløb,“ som Midler til vore Hesteracers Forbedring og Forædling. En Dumdristighed, der er saa meget mere paa-faldende, da jeg i mine Skrifter utvetydigen har udtalt min Mening og mine Anskuelser om disse Gjensstande, der ere dem, som hine snedigen tillægge mig, aldeles modsatte.

Jeg skylder derfor den Agtelse og Tillid, som ædle Medborgere have værdiset mig, — jeg skylder mig selv, korteligen at fremstille Hovedindholdet af hvad jeg i denne Anledning i hine Skrifter har udviklet.

Her, som steds, har jeg erkjendt den engelske Fuldblodhests Værd til vore Hesteracers Forbedring og Forædling; dog vel at mærke, ikke underksom den til dette Djemed vælges og anvendes med Skjønnsomhed og med Omhu, d. e. at der ikke blot tages Hensyn paa dens hurtige Løb, men tillige paa, at dens Legemsbygning er veldannet, stærk og lydefri, dens Bevægelse regelmæssig, kraftfuld og udholdende, — kort: at dens physiske og aandige Beskaffenhed svarer til det forskjellige Brug, der fordres af Hesten i Almindelighed, — fremdeles, at den passer til de Hesteracer, med hvilke den skal parres.

Om Hesteveddeløbs gavnlige Indflydelse paa Danmarks Hesteavl, har jeg i mine Skrifter ligesaa tyde-

gen nyttret min Overbeviisning. Denne er, efter gjentagen Overvejelse, følgende:

At Hesteveddeløb, foretagen paa en hensigtsmæssig Maade, ordnet og udført med Forstand og stadigt Hensyn paa Landets Localitet o. s. v., vilde ei alene vorde en sand Kraftmaaler til at udforske Hestens Energie, Udholdenhed og meer eller mindre ædle Beskaffenhed, men desuden vække Interesse for den hos Mange, der før vare ligegyldige mod Hesteavl, og derved mægtigen bidrage til dens Fremme.

Dog meente jeg — og jeg finder aldeles ingen Grund til at forandre denne Mening — at vi ingenlunde bør negte den af vore bedste Nationalracer, der allerede har vundet Reputation udenlands, tilbørlig Opmærksomhed, men stadigen forbedre den i sig selv: ved hensigtsmæssig Parring, Opdrætning o. s. v., bibringe samme den høist mulige Grad af Fuldkommenhed, som den kan modtage, hvorom jeg muligens snart end udførligere skal forklare mig.

Men jeg er tilfulde — og saa tilfulde — overbevist om, at jeg ved Alt hvad der er mig helligt tør borge derfor, at — den høist vigtige statsøconomiske Gjenstand — Danmarks Hesteavl, iler sin visse Undergang imøde, om sliq Hovedforandring i samme skal styres og ledes af Mænd, blottede for fornøden Kundskab og Erfaring, der ene erholdes ved mangeaarig Routine, Sagt-

tagelse og Granskning i Tøget, og ved et nøje Kjendskab til Landets forskjellige Hesteracer.

Ikke i mindste Maade skal det harme mig, om jeg ved denne Leilighed forbigaaes, — skjøndt jeg ikke regner mig til de aldeles Uværdiges Tal. Aldrig skulde jeg have spildt den Tid, som jeg kunde have anvendt langt gavnligere for mig selv, — paa at skrive om Danmarks Hesteavl eller om Sjellands Landoeconomie, dersom jeg ikke var bleven mundtlig og skriftlig anmodet derom, ja endog opfordret dertil af Mænd, for hvis Hensigter og Villie jeg nærede tillidsfuld, ubegrænset Hoiagtelse; men, — paa en hartad utrolig Maade har man misbrugt mine Kundskaber og Erfaringer, mine Sagttagelser og min Tid, og — til Løn for min usfortrødne og uegennyttige Virksomhed for det Offentliges Anliggender, voldet mig bittere Krænkelser, betydelige Udgifter, — og disse netop paa en Tid, da min og Mines Subsistents ikke taalte flige Dpoffreller.

Dette kan og skal jeg — om nogenfinde Behov gjøres — uigjendriveligen bevise.

Neergaard,

Generalkrigscommissair."

Herpaa fulgte i Statstidenden No. 60 en Replik af en Anonym, saaledes lydende:

„Et Par Ord i Anledning af Hr. Generalkrigs-
 commissair Neergaards: „Til det ærede P u-
 b l i c u m,“ i Statstidenden No. 59.“

„Ligesom det har været enhver, der erkjender Hestavlens Bigtighed for Danmark, kjært at see, hvorledes der af flere — men af ingen kraftigere end af H. D. Hertugen af Augustenborg — i de sidste Aar er virket, for at gjøre Erkjendelsen og Anvendelsen af rigtige Principer i denne Sag almindelige, saaledes er det ikke mindre glædeligt, at der ved en i forrige Maa-
 ned ubstædt Indbydelse er givet de danske Landmænd og Hesteyndere Leilighed til, ved selvstændig Virksomhed at arbejde med forenede Kræfter til Hestavlens Forbedring, hvilket maa formodes at ville frembringe saa meget større Resultater, som Foretagendet, i Følge Planen, vil blive ledet af Mænd, Selvkabet selv vælger, og som altsaa maa antages at have den offentlige Mening for sig. Ogsaa er det at vente, at nu, da en saa vægtig Stemme, som Generalkrigscommissair Neergaards, billiger de Midler, der i Planen foreslaaes som Basis til Djemedets Opnaaelse, nemlig, Fuldblods og Bæddeløbs Indførelse, vil Selvkabets Stiftelse finde Bifald, selv hos mange af dem, som hidtil tvivlede om disse Midlers Hensigtsmæssighed.

Smidlertid er der, i Generalkrigscommissair Neergaards, sikkert velmeente Erklæring, nogle Ubladelser, som indeholde noget Uforklarligt, og let kunde misforstaaes af Kortsynede og misbruges af Ildesindede. Naar han f. Ex. siger, at „Danmarks Hesteavliler sin visse Undergang imøde, om sliig Hovedforandring i samme skal styres og ledes af Mænd, blottede for fornøden Kundskab og Erfaring,“ hvorom Neergaard er tilfulde — og Saa tilfulde — overbevist, at han med Alt, hvad der er ham helligt, tør borge derfor,“ — saa behøver denne Paastand vist ikke hans Auctoritet, og det endog saa kraftigt udtalt; thi derom tvivler intet fornuftigt Menneske. Hans Hensigt med denne Ytring maa altsaa vel være Frygt for at sliig kunde blive Tilfældet med det Selskab, hvis Plan forresten har hans Bisald; men da det i denne hedder: „naar et tilstrækkeligt Antal Deeltagere have meldt sig, ville Møder vorde berammede, i hvilke Medlemmerne af hver Provinds for sig have at vælge Committeeer, som kunne ordne Selskabets Anliggender og affatte de nærmere Bestemmelser for Selskabets Virksomhed. Disse Committeeer vælge en fælleds Administration, bestaaende af 3 Medlemmer, hvoraf det ene er Selskabets Formand. Administrationen vælger Kassierer. Valgene gjelde for 2 Aar,“ Saa viser Generalkrigscommissair Neergaard ved sin Frygt for, at uerfarne

Mænd skulle blive valgte, en Mistillid til sine Landsmænds Dømmeme, som de ikke have fortjent: og skulle ogsaa et Misgreb, som jo for Mennesker er muligt, finde Sted, saa at blandt de Valgte fandtes en eller anden, hvis Udygtighed først senere erkjendtes, eller hvis Egoisme, Censfidighed og Lidenskabelighed berøvede Selskabet Frugten af hans Kundskaber, saa kan han jo af Selskabet selv fjernes om kort Tid.

Naar Generalkrigscommissair Neergaard derhos forsiktrer, „at det ikke i mindste Maade skal harme ham, om han ved denne Leilighed forbigaaes — thi endt han ikke regner sig til de aldeles Uværdiges Tal,“ og taler om de Dffre han har bragt Sagen, saa synes han derved at antage som næsten afgjort, at han ikke skulle blive valgt til Medlem af Bestyrelsen, og hvilken Grund, mægtig nok til at have fremkaldt en saadan Expectoration, har Publikum givet ham til at troe, at det ei paaskjønner hans Fortjenester?

Meget vilde Hr. Generalkrigscommissairen forbinde Selskabets Medlemmer, af hvilke Indsenderen er et, naar han til Veiledning for de forestaaende Valg, vilde nævne de Mænd, som „med mange aarig Routine, Jagttagelse og Granskning i Saget og et nøje Kjendskab til Landets forskjellige Hesteracer, „af ham ansees dygtige til at styre dette Anliggende.“

Ikke denne høist besynderlige Dyfdring, — som er optagen i nogle af vore Provindsialblade — troer jeg, at burde ænd ses. Hvo bør formode, at Committeeen, der selv har constitueret sig, tvivler om, blandt dens Medlemmer at finde Mænd, duelige til at paatage sig Bestyrelsen; og hvo kan altsaa formode, at Committeeen behøvede mig, den fremmede, Selskabet aldeles uvedkommende, til at påapege Mænd, der vare dygtige til at paatage sig Bestyrelsen? Slig Formodning vilde jo forudsætte, at Committeeen uden Plan og Hensigt eller Sagkundskab, havde udkastet et Forslag, som netop derfor i sig selv maatte bære Spiren til sin Tilintgjærelse. —

Neergaard.

Anmærkninger

til dette Skrift,

af

Hs. Hoifyrstelige Durchlauchtighed,

Hertugen af Slesvig = Holsteen =
Augustenborg.

Sturmerkungen

in dem Jahre

16

der kaiserlichen Reichsstadt

Sturmerkungen in dem Jahre

Sturmerkungen

a) Side 2. **J**eg tillader mig følgende Anmærkning. Den engelske Fuldblodhest nedstammer saavel paa Fædrene som paa Modrene Side fra østerlandste Heste. Da denne Afkom af østerlandste Heste er en constant Race, saa følger heraf, at Racen, fra hvilken den nedstammer, ogsaa maa være det; dog troer jeg, at man med Grund kan antage, at den engelske Fuldblodrace nu omstunder er constantere end den østerlandste, og det af følgende Grunde. Den hele engelske Fuldblodrace nedstammer fra ifkun 3 østerlandste Hingste, nemlig: 1) Darley, Araberen, som er Stamfader til Eclipse-Racen, 2) Beyerley, Turk, Stamfader til Herod-Racen, og 3) Godolphin, Araberen, Stamfader til Matchem-Racen. De fleste, eller næsten alle, østerlandste Hingste, der, foruden disse 3, i Løbet af de sidste 100 Aar ere indførte i England, have aldeles Intet produceret, som i ringeste Maade har udmærket sig, eller kunnet maale sig med de Produk-

ter, der fremkom af reen Blanding med Fuldblod. Heraf bør man drage den Slutning, at de nuværende Fuldblodheste enten ere bedre end deres Stamsfædre og Stammødre, eller ogsaa, at de nuværende østerlandſke Heste ikke mere ere ſaa fortrinlige, ſom de for 100 til 200 Aar ſiden have været. Denne Erfaringsſætning har foranlediget Englænderne til i Almindelighed ikke mere at anvende arabifke Hingſte til Avl, men ſtedſe at lade deres bedſte Hopper bedækkes af udmærkede engelfke Fuldblodhingſte.

Bed henſigtsmæssig Kogtning og Pleje have desuden enkelte Individuer af den engelfke Fuldblodrace opnaaet en Høide og Knoxfel-Styrke, ſom den øſterlandſke Race ikke beſidder, hvorved hün Fuldblodrace meer egner ſig til vort Brug og til at forædle vore Heſteſlag, end den øſterlandſke Race.

Da den practiſke Heſteopdrætter ſøger at tillægge ſaadanne Heſte, ſom letteſt affættes, og bedſt betaales, hvilket unægteligen ere de, der med Kraft og Udholdenhed forbinde Storrelſe, Styrke og et ſkjønt Udvorſes, ſaa troer jeg, at den engelfke Fuldblodheſt meget er at foretrække for den arabifke, og da de omtalte Egenſkaber lidt efter lidt ere blevene til Stam-Egenſkaber i Fuldblodracen, ſaa troer jeg

tillige, at man nu omstunder bør ansee den for at være constantere, end den østerlandſke Race, i hvilken diſſe anførte Fuldkommenheder, i Henſeende til Størrelſe og Styrke, ikke findes.

b) S. 10. Hvad det angaaer, at vi med Grund kunne antage, at en med Fuldblod forædlet Race ikke er ſaa ſtikket til Arbeidsheſt, ſom en conſtant uædel Race øjenſynligen kan worde, da deler jeg fuldkommen den ærede Forfatters Mening; men naar derimod Erfaring lærer os, at Afkommen af vore bedſte danſke Hopper, frembragte ved Fuldblodhingſte, viſer ſig under Arbeidet langt ſtærkere og langt meer udholdende end dens Modre og end alle Individuer af vore indenlandſke Racer, da troer jeg, at vi ſtrax fra Begyndelſen af burde ſøge at bringe vore bedſte Hopper til de Fuldblodhingſte, der, formedelſt deres Legemsbygning, meeſt egne ſig til at producere ſlige Heſte, ſom enhver enkelt Heſteopdrætter attraaer. Denne Erfaring have mine Forpagtere og Bønder tilfulde gjort i Lobet af de ſidſte Aar; thi alle de Heſte, der ere faldne af en Hoppe ved mine Fuldblodhingſte, ere langt meer udholdende i Arbeidet end Hopperne, paa hvilke de ere tillagte. Til Beviis herpaa kan tjene, at endnu for Are til

5 Aar siden kun 70—90 af deres Hopper bleve bedækkede af mine Hingste, fordi de Fleste troede, at Fuldblodhingstens Afkom ikke egnede sig til Arbeide. Efterat de første unge Heste af denne Blanding spændtes for Ploven og til deres Ejeres og alle Naboernes største Forundring fandtes at være langt dygtigere under Arbeidet, end de sædvanlige Heste, da aabnedes Dinene paa alle Alsenke Landboere, og i de sidste Aar føre de aarligen henved 300 Hopper til mine Hingste.

Herril kommer endnu den Fordeel, at disse Producter betales med højere Priser, end Heste af den indenlandske Race; i Løbet af de sidste Aar solgte f. Ex. en af mine Forpagtere en toaars Vallak for 160 Speciesdaler; en anden Forpagter en halvandenaaars Hoppe for 100 Spec.; en Bonde solgte en Aars Vallak for 50 Specd., en halvandenaaars Vallak for 70 Specd.; en af mine Forpagtere vilde ikke sælge en fireaars Hoppe for 260 Specd., men foretrak at beholde den til Aul o. s. v. Disse Kjendsgjerninger tale for Sagen, og naar Landmanden overbeviser sig om, at denne dobbelte Fordeel, nemlig høje Priser i Forening med større Arbeidsdygtighed, kan opnaaes ved at parre Landracen med

Fuldblod, saa er dette Alt hvad han kan ønske.

c) S. 12. Dersom Hr. Conradsen besad istedetfor hans bekjendte Hingst en Fuldblodhingst af den Bygning og Størrelse, som udmærke en Deel af mine Fuldblodhingste, saa nærer jeg den faste Overbeviisning, at hans Hestetillæg vilde finde endnu større Uffætning og betales med endnu højere Priser, end Tilfældet er med hans nuværende Tillæg.

d) S. 12. Jeg kan ikke undlade at bemærke, at jeg i det næstfølgende ikke fuldkommen deler den ærede Hr. Forfatters Anskuelse. — Hvad den af flere tydske Stutterimænd offentligen udtalte Mening angaaer: „At det skulde være vanskeligt i England, at tilvejebringe enkelte Individuer af Fuldblodracen, der blot nogenlunde svarede til deres Ønske og Reifens Hensigt,“ saa tager jeg ikke i Betænkning at erklære dette for en af de største Usandheder, der nogensinde er sagt paa Prent. Naar man læser saadanne Paaastande af adskillige tydske Stutterimænd, fristes man til at troe, at dette blot er skrevet for at tjene til Undskyldning for de meget maadelige Heste, de selv have medbragt fra England. — Kort Tid efterat Burgsdorff havde medbragt sin sidste Transport Fuldblod-

heste fra England, gjorde jeg en Reise gjennem
 Mecklenborg og en Deel af Preussen. Min
 Reise forte mig over det preussiske Stutteri
 ved Neustadt an der Dosse, hvor jeg saae 5
 af de medbragte Fuldblodhopper. Ikke en
 eneste af dem behagede mig. Hingstene af
 samme Transport vare i Tracheen. Meget be-
 klager jeg, at min Reise ikke tillod mig at see
 disse; men jeg formoder, ifølge flere af mine
 Betjendteres eenstemmige Dom, der have seet
 dem, at de ikke ere bedre end Hopperne. De
 Fuldblodheste, jeg i en Række af Aar idelig
 har ladet komme fra England, vidne tilfulde
 om, at man der kan erholde fortrinlige Heste,
 forudsat, at man forstaaer at udvælge dem,
 og at man paa Stedet har de Connexioner,
 der ere nødvendige til Anskaffelsen af gode He-
 ste. Begribeligt er det, at man, ved et kort
 Ophold af nogle Uger eller nogle Maaneder
 ikke er i Stand til at finde de Heste, som svare
 til Enhvers Ønsker, thi Forholdene i England
 ere i Henseende til Fuldblodhestene anderledes
 end i andre Lande; da disse Heste for største
 Delen ere i de formuende Klassers Hænder,
 saa er det ikke til alle Tider, at Ejerne ville
 stille sig ved dem. For at erholde gode Heste
 fra England er det nødvendigt, at man der
 stedse har en Commissionær, paa hvis

Rundskaber man kan forlade sig, og som veed at benytte den sig tilbydende Leilighed til Opkjøbet af de Individuer, der svare til det tilsigtede Diemeed. Meget ofte foranlediger en ubetydelig Omstændighed Ejeren til at sælge en udmærket Hest, f. Ex. et tabt Beddeløb eller en ubetydelig Sygdom, som Forkjølelse, Hoste o. s. v., hvorved han forhindres fra at lade den løbe i det bestemte Dieblik. Af Caprice eller i ondt Lune beslutter han at stille sig ved den, og Commissionæren benytter nu det gunstige Moment for at kjøbe den. Af saadan Aarsag blive ofte de bedste Heste udførte fra England og af saadan Aarsag er det lykket mig og mange, som ere bekendte med Forholdene der, at erholde de Heste, som under andre Omstændigheder maaskee aldrig vare blevne solgte. — Alle de Fuldblodhingste, der ikke udmærke sig paa Kendebanen, benyttes i England i Almindelighed ei til Avl; en stor Deel af dem bliver, som Hingste eller som Ballakker, brugte som Jagt- eller Rideheste, tildeels ogsaa som Vognheste. Imidlertid findes blandt dem mange, der udmærke sig ved fortrinligt Blod og en saare fuldkommen Bygning. Saadanne Hingste, hvis Priis i Forhold til deres Værd ikke er saa meget stor, egne sig overordentlig vel til enhver Lands

races Forædling; hvis disse anskaffes ved Actier, hvilket har været Tilfældet f. Ex. med Panduranghari ved Hadersleb og Palæmon i Fyen, saa kan her Actiehaveren for 50 til 100 Speed. komme i Besiddelse af en fortrinlig Fuldblodhingst. Vilde man nu istedetfor saadanne Hingste, som de omtalte ere, indføre fiinbenede, stivhalsede, med alle mulige Feil behæftede Stultegængere, da deler jeg fuldkommen den ærede Forfatters Mening, at dette vilde være den danske Hesteavls Ruin, og da vilde jeg ogsaa være af den Mening, at vi burde søge, hellere at forbedre vor nærværende Landrace in and in (o: i sig selv) end at ruinere den med lignende Banskabninger. Men staaer den Regel fast, at Landracen paa en næsten ubegribelig Maade forbedres og forædles ved Blanding med saadanne Hingste, som jeg hidindtil har havt den Lykke at forsyne Fædrelandet med, da troer jeg, at enhver Patriots Bestræbelser bør gaae ud paa at henlede sine Landsmænds Opmærksomhed paa denne Gjenstand, og give dem Troen i Hænderne, saa at de intet Dieblik tabe til at forskaffe sig den Fordeel, de kunne erholde ved Landracens Forædling med Fuldblodhingste. Til Beviis paa, at Fuldblodhingste producere meget store og

stærke Bogneste, tjener mit Stutteri, i hvilket Heste ere tillagte af Landhopper, langt større og stærkere end mangen jydsk Hest af Mors= Thye= og Callingboracen. Ogsaa ejer jeg to Fuldblodhingste, som ere saa store og stærke af Knokler, at jeg troer, at man ikke kan finde større og stærkere Heste i Jylland.

Fuldkommen deler jeg den ærede Forfatters Anskuelse, at det ikke er tilstrækkeligt, at Stamdhyrene blive retteligen valgte, men at de Fodemidler, der gives Hoppen, imedens den er drægtig, ligesaavel som Føllet under dets Opvæxt, ove en umiskjendelig Indflydelse paa Hestens Udvikling; dog troer jeg ogsaa, at Kundskaben herom lidt efter lidt vil udbrede sig, naar de enkelte Hesteopdrætttere først ere komne i Besiddelse af Heste, om hvilke de vide, at de indbringe dem meget; thi da ville de ogsaa snart erkjende Nødvendigheden af at anvende Alt, hvad der kan tjene til disse Hestes fuldkomne Udvikling.

e) S. 19. Denne Paastand troer jeg ikke at være ganske rigtig, thi min Erfaring har viist mig, at de Produkter, der ere faldne efter Fuldblodhingste med jydsk Hopper af det store grove Slags, ere blevne ganske fortrinlige Heste, saavel til Ride= som til Kjøre=bruget; ogsaa bør bemærkes, at disse Pro-

ducter kun antage en Deel af deres Fædres aandelige Egenheder eller ædle Typus, hvorimod en stor Deel af deres Moders Naturel gaaer over paa dem, af hvilken Aarsag de i Henseende til den Røgtning, Pleje og det Foder, som de behøve, ikke kunne sammenlignes med de egentlige Fuldblodheste.

f) S. 19. Den her beskrevne Bygning af Fuldblodhesten er den, jeg meer eller mindre fordrer hos alle, og hvoraf enhver god Fuldblodhest bør være i Besiddelse.

g) S. 20. Erfaring lærer, at denne, i Henseende til alle andre Færacer, for største Delen meget rigtige Grundsætning, ikke kan anvendes i Henseende til Blandingen af Fuldblodhingste med Landhopper.

h) S. 20. Disse maadelige Producter ere formodentlig frembragte ved de engelske Hingste, som for nogle Aar siden indbragtes til Danmark. Men blandt disse saare maadelige Hingste var ikke en eneste Fuldblodhingst; alle vare Halvblodhingste. Bemeldte Hingste ere det bedste Beviis paa, hvor meget man har at vogte sig for at anvende Halvblodhingste til Avl.

i) S. 21. Jeg tillader mig at bemærke, at den engelske Karrerace ikke kan henregnes til Landracen, efterdi den er indført fra Neder-

landene og stedsse bleven forbedret in and in; i den senere Tid har man gjort enkelte Forsøg med at blande disse Heste med Fuldblod og de skulle ikke være mishykkede.

k) S. 22. Hvori bestode de Buffonske Krydsnings-Principer? I at blande alle mulige Racer med hverandre, og bringe de i Bygning meest heterogene Hesteracer sammen. Men dette skeer ikke ved at blande en Landrace med Fuldblodet; thi for det Første er den nuværende Fuldblodrace ligesaa stor og stærk, som en Landrace (mange Individuer ere endog større og stærkere); og for det Andet er den engelske Fuldblodhest, ved i over 100 Aar at være bleven tillagt i England, climatiseret i et Land, hvis Clima næsten er det samme som i vort Fødeland.

l) S. 23. Alle disse Egenskaber opnaaes ved enhver Race i den korteste Tid, ved at parre gode stærke Hopper med udmærket store og stærke Fuldblodhingste.

m) S. 35. Fuldkommen indrømmer og erkjender jeg, at en Race af simple Landheste betydeligen kan forbedres ved stedsse at parre de bedste Individuer af denne Race med hverandre, og ved at yde saavel Hingstene og Hopperne som Føllene fra deres tidlige Ung-

dom af, et kraftfuldt Foder og en hensigtsmæssig Pleje; paa denne Maade kan en saadan Race i hoi Grad forbedres; men jeg troer ikke, at man med Rette skulde kunne kalde dette at forædle den. Ifølge mine Anstuelser kan dette sidste kun skee, ved at blande den med Individuer af en constant ædel Race, hvorved den Første antager og erholder en Deel af den Sidstes ædle Typus, som ikke alene tilkjendegiver sig i de ydre, men ogsaa i de indre Egenheder. Erfaring lærer, at de uædle Egenheder prædominere i alle Blandingsracer, og hvis man derfor ikke fra Tid til anden søger at opfriske disse Racer med ædelt Blod, saa formindsker Naturen dette lidt efter lidt aldeles, og tilsidst tilintetgjøres ethvert Spor af samme. Naar man f. Ex. af en forædlet Hoppe og en Fuldblodhingst tillægger en Hingst, bruger denne til at bedække en simpel Landhoppe, parrer det af denne Blanding fremkomne Product igjen med en Hest af Landracen, saa vil det Føl, der opstaaer af denne Parring, aldeles have tabt ethvert ædelt Præg; hvoraf følger, at den grovere Natur stedse har Overvægten i en ikke constant ædel Race, og at det ikke er ved Foder og Røgtning, at de ædlere Egenheder frembringes, men at dette kun kan skee ved

Parring med Individuer af den Race, i hvilken disse Egenstaber efter Naturens Love ere constante. En constant, ædel Race kan ved kraftigt Foder og hensigtsmæssig Behandling udvikles til større Fuldkommenhed. Men tabe sit ædle Præg, kan den aldrig, ligesaa lidet som den nogensinde kan fornægte sin ædle Oprindelse, forudsat, at den ikke blandes med Individuer af en anden uædel Race. Ei heller troer jeg, at det vil lykkes, at bibringe en Race af simple Landbesteden ædle Typus, ved blot at anvende kraftigt Foder og en hensigtsmæssig Pleie; jeg mener, at Naturen har frembragt to forskjellige Racers i Hesteslægten, som begge, hver i sin Art, ere constante; den ene er den ædle, den anden den uædle Race. Disse Racer ere, i Henseende til Bygning, Form og Energie, meget forskellige fra hinanden. Da de ere constante, saa bevare de ifølge Naturens Love deres Egenstaber, som nedarves, fra Generation til Generation, i selve Racen. Disse Egenstaber kunne ved omhyggelig Behandling stedse mere og mere udvikles, men i den Race, i hvilken de særegne Egenstaber ikke efter de samme Love ere nedlagte som Race=Egenstaber, troer jeg ikke, at de kunne frembringes ved Kunst, men ikkun ved at blande denne Race

med Individuer af den anden, der er i Besiddelse af samme.

Men om vi end antage, at dette kan bevirktes ved Foder og Røgt, saa opstaaer dog stedse det Spørgsmaal, om en saadan Race-Forbedring kan yde Hesteopdrætterne den Fordeel, som den anden Forædling ved Blanding med Fuldblod vil forskaffe dem?

Saavidt jeg forstaaer den ærede Forfatters Mening, skal den simple Landrace, ved at forbedres in and in, først gjøres stiftet til at forædles ved Fuldblod. Hertil vilde udfordres: at den jydsk Landmand var meget omhyggelig i Valget af hans Tillægsdyr, at han forandrede den Maade, hvorpaa han hidindtil er vant til at fodre og pleje sine unge Heste, at man søgte at forskaffe ham de bedste Bestelers af den nuværende Landrace, og at man gjorde ham det saa at sige umuligt, at anvende mindre fortrinlige Hingster.

Men med hvor store Vanskeligheder vilde Udførelsen heraf ikke være forbunden! og paa hvad Maade, og ved hvilke Midler skulde denne pludselige Forandring hos alle Landmænd tilvejebringes? Endog antaget, at dette er muligt, saa opstaaer dog Spørgsmaalet, om Dje-medet ikke i kortere Tid opnaaes ved strax at blande de bedste Landhopper med store, stærke

og velbyggede Fuldblodhingste? Antage vi, at en saadan Hingst, foruden dens ædle Blod, ejer i en endnu højere Grad alle de ydre Fuldkommenheder, som den bedste Hingst af Landracen besidder, saa meddeles Føllene, der falde efter denne Parring, foruden en bedre Exterieur, ogsaa en Deel af Fædrens ædle Typus, indre Gehalt og Energie, hvorved en dobbelt Fordeel opnaaes. Forbedringen skrider da frem tilligemed Forædlingen, og i langt kortere Tid end paa den anden Maade opnaaes Diemedet, hvorved Hesteopdrætterne igjen i kortere Tid kunne producere Heste, der ved Salget indbringe dem det dobbelte af den Sum, de nu erholde for deres Tillæg.

n) S. 39. Jeg tillader mig i denne Anledning at henvise til det, jeg forhen har sagt, at Naturen nemlig synes at have frembragt to forskjellige Racer, og at ved Blandingen af disse to Racer den gemene Races Egenskaber synes at prædominere i Bastardracen, af hvilken Grund man stedse bør søge, at opfriske denne Race ved at tilgyde saa meget ædelt Blod som muligt. Ved den engelske Fuldblodrace har man noksom gjort den Erfaring, at de Individuer, der beviisligen nedstammede fra Landheste, stedse i hver Gene-

ration meer og meer tabte den constante Races Egenheder, endstjøndt 20 til 30 Aar ofte vare forløbne, siden de bleve blandede med Landheste. Sampson, Måmbrino, Engineer ere talende Beviser for denne Erfaringsætning.

Den samme Erfaring har man tilfulde gjort i adskillige Skæferier.

o) S. 41. Dette kan kun forstaaes saaledes, at denne rigtige Behandling bestaaer deri, at man fra Tid til anden krydser Bastardracen, deels med Hingste af samme Race, deels med Fuldblodhingste, for at vedligeholde den i den Fuldkommenheds-Grad, som den engang har opnaaet. Dog troer jeg, at denne Behandlingsmaade ikke er den rigtige, men at man stedse bør søge at anvende Fuldblod.

p) S. 44. Beddelobene udfordre, at Hestene bære en betydelig Byrde, som er afmaalt efter Hestenes Alder. I næsten alle Løb om de kongelige Priser i England har den Gaarige Hest at bære 160 Pd. Med denne Bægt maae de løbe 4 engelske Mile, Heats; det vil sige, af 3 Løb, hvert paa 4 engelske Mile, maae de have vundet de 2, for at vorde Seierherrer. Altsaa maa den vindende Hest tilbagelægge 8 engelske Mile, eller næsten 2 danske Mile, med en Bægt af 160 Pd. Sandeligen hører Kraft og Udholdenhed

til dette, og den Hest, der er i Stand til at udføre denne ikke lette Opgave, kan sikkerligen ansees for at besidde Kraft, og vil spændt for en Vogn være i Stand til at trække en stor Bægt.

T y p f e i l:

Side 9 Lin. 10 fra Enden, deres læs: dens.

— 43 — 7 og 10 hasplende læs: haspende.

